

Riku Kuurne

Tilintarkastuslain muutokset ja vaikutukset yrityksiin

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Joulukuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 9.12.2011	
Tekijä Riku Kuurne		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Liiketalouden koulutusohjelma, taloushallinto	
Nimeke Tilintarkastuslain muutokset ja vaikutukset yrityksiin			
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä mahdollisia vaikutuksia vuonna 2007 voimaantulleella tilintarkastuslailla oli yrityksiin. Työssä tutkitaan, miten yritykset saivat tietoa lakimuutoksista ja mikä on tämänhetkinen tilanne tilintarkastuksen suhteen tutkitulla paikkakunnalla.</p> <p>Aihe on ajankohtainen, sillä lain siirtymäaika umpeutuu tämän vuoden loppuun mennessä alkavien tilikausien myötä. Lain mukaan yrityksillä pitää olla vuoden 2012 alusta alkavilla tilikausilla auktorisoitu tilintarkastaja. Yhdistyksillä jaa asunto-osakeyhtiöillä, jotka eivät täytä uuden lain vaatimuksia, on mahdollisuus hankkia poistuneen maallikkotarkastajan tilalle toiminnantarkastaja, joka hoitaa edellä mainittujen toiminnan tarkastamisen. Jos pienempi yritys haluaa tarkastuksen suorittaa, vaikkei täyttäisikään tilintarkastukseen vaadittavia rajoja, on sen silti hankittava auktorisoitu tilintarkastaja, tai muussa tapauksessa on sen luovuttava tilintarkastuksesta.</p> <p>Tutkimus suunnattiin tietyn paikkakunnan yrittäjille ja heiltä kyseltiin suhdetta tilintarkastajaansa ja paikkakunnan nykyistä tilannetta tarkastajien puolesta. Kyselyssä oli myös kohtia siitä, miten yrittäjät olivat saaneet tietoa tilintarkastuslain muutoksista ja myös siitä, mitä mieltä he olivat uuden lain rajoista sekä tilintarkastajan toiminnasta. Tutkimus suoritettiin kirjekyselynä, joka tehtiin huhti-toukokuussa 2011. Vastaajilla oli muutama viikko aikaa vastata kyselyyn. Aineistoon kuului kyselylomake, saatekirje ja vastauskuori.</p> <p>Tuloksissa keskeisimpiä seikkoja olivat mm. se, miten monella yrityksellä vastanneista oli auktorisoitu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö kyseisellä hetkellä. Myös tilintarkastuslain rajoihin ja tilintarkastajan toimintaan liittyen tuli paljon hyviä mielipiteitä yrittäjiltä. Tutkimuksen tuloksista saatiin tietoa mm. siitä, ettei paikkakunnalla ole tarpeeksi auktorisoituja tilintarkastajia. Tuloksista selvisi myös, että eniten tietoa lakimuutoksesta yritykset saivat tilitoimistoista, seuraavaksi eniten tietoa saatiin tilintarkastajilta ja yrittäjähdistykseltä. Monet yrittäjät pitivät tilintarkastuksen uusia rajoja sopivina.</p>			
Asiasanat (avainsanat) tilintarkastajat, tilintarkastus, tilintarkastuslaki, tutkimus, yrittäjät, yritykset			
Sivumäärä 32 + 9	Kieli Suomi	URN	
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Vesa Nykänen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Joutsan Yrittäjät ry	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 9 December 2011	
Author Riku Kuurne		Degree programme and option Business Management	
Name of the bachelor's thesis Changes of the auditing laws and their influence on companies			
Abstract <p>The Main purpose of this bachelor's thesis was to find out what influences the changes of the auditing laws had had on companies' operations. The law came into effect in September 2007 and its transition period will come to an end by the end of 2011. The reason for doing this study was to survey where companies had found out about the law and what the situation of auditing was at the time of the study.</p> <p>According to the auditing law every company has to have a certified auditor by the beginning of 2012. This involves the companies which meet the requirements of the new auditing law. If a smaller company wants to have an audit, they must still have a certified auditor or they have to give up their audit, whereas associations and housing corporations can have a specific auditor of operations who ensures that everything is according to the law.</p> <p>This study was aimed at a specific group of entrepreneurs in a certain town. They were asked about their auditors and the situation of auditors in that specific location. There were also questions about how entrepreneurs got information about the changes of the law and auditors' activities for the company. The study was conducted by a letter of inquiry between April and May 2011. The entrepreneurs had a couple of weeks to answer the inquiry. The package contained an inquiry, covering letter and reply envelope.</p> <p>The results of the study were satisfying, because the entrepreneurs were quite eager to answer open questions. Especially the questions about the requirements of accounting laws and about auditors' activities proved to be excellent. The replies gave plenty of information. The study also revealed that there were not enough certified auditors in that area. The results showed that the companies got more information about the changes of the law from their accounting company. The second most sources of information were auditors and the association of entrepreneurs. Many entrepreneurs were also satisfied with the requirements of the law.</p>			
Subject headings, (keywords) auditors, auditing, auditing law, study, entrepreneurs, companies			
Pages 32 + 9	Language Finnish		URN
Remarks, notes on appendices			
Tutor Vesa Nykänen		Bachelor's thesis assigned by Joutsan Yrittäjät ry	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TILINTARKASTUS	2
2.1	Tilintarkastajan toimenkuva ja tehtävät	2
2.1.1	Tilintarkastuksen kehittyminen Suomessa	3
2.1.2	Tilintarkastuksen kehittyminen EU:ssa	5
2.2	Tilintarkastuksen dokumentointi	8
2.3	Tilintarkastajan vastuu	9
3	TILINTARKASTUSLAKI	11
3.1	Tilintarkastuslain vaiheet	11
3.2	Tilintarkastuslain muutokset	12
3.3	TILA ja TIVA	13
4	TILINTARKASTUS YRITYKSEN KANNALTA	14
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
5.1	Toimeksiantaja	17
5.2	Tutkimusmenetelmät	17
5.3	Tutkimusaineisto	18
6	YRITYSTEN TILINTARKASTUS	19
6.1	Yrittäjien suhde tilintarkastukseen	20
6.2	Tiedonsaanti lakimuutoksesta	22
6.3	Paikkakunnan tilanne	23
6.4	Tilintarkastuslain rajat ja tilintarkastajan toiminta	26
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7.1	Oma pohdinta	28
7.2	Luotettavuuden arviointi	29
8	LOPUKSI	30
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	
	1 Saatekirje	
	2 Kyselylomake	
	3 Haastattelu	
	4 SPSS-taulukot	

1 JOHDANTO

Tilintarkastuslaki muuttui yritysten osalta 1.7.2007. Lakimuutoksen myötä tietyn kokoluokan yritysten tilintarkastus muuttui sillä tavalla, että yritykset tarvitsevat auktorisoidun tilintarkastajan hoitamaan yritystään. Samalla tietyn kokoluokan yhdistysten ja asunto-osakeyhtiöiden tilintarkastus muuttui, ns. toiminnan tarkastukseksi. Myös ns. maallikkotarkastus loppui lain voimaantulon myötä.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä muutoksia tilintarkastukseen tuli ja vaikutiko voimaan tullut lakiuudistus yritysten toimintaan. Kerron työssäni tilintarkastuksesta yleisesti ja tilintarkastajan toiminnasta. Tilintarkastuksen jälkeen siirrytään pääaiheeseen, eli tilintarkastuslakiin ja mitä siinä muuttui. Tämän jälkeen käsitellään sekä yrittäjän että tilintarkastajan kannalta keskeiset seikat, mitä tilintarkastusta tehdessä tapahtuu kummankin osapuolen näkökulmasta. Kerron myös tutkimuksen toteutuksistani ja siitä miten olen aineiston hankkinut. Tutkimuksen tuloksiin siirrytään tämän jälkeen. Siinä käsittelen tilintarkastusta ja yrittäjän suhdetta, mitä kautta tietoja lakimuutoksesta on saatu yrittäjille sekä tutkimani paikkakunnan tilanteesta tilintarkastuksen puolesta. Tutkimuksen tulosten lopuksi kerron vielä, mitä mieltä yrittäjät olivat tilintarkastuslainrajoista ja nykyisen tilintarkastajan toiminnasta ja mitä toiveita heillä saattaisi olla toiminnan kehittämiseen.

Tutkimuksen toteutin huhti-toukokuussa 2011 ja vastauksia pääsin syöttämään kesällä. Suuntasin tutkimuksen Joutsaan ja sen alueen yrittäjille. Kysely sisälsi kysymyksiä käsitellen tiettyjä aihealueita. Tuloksissa teemoina käsiteltiin yrittäjien suhdetta tilintarkastukseen, heidän tiedonsaantiaan lakimuutokseen liittyen. Teemana oli myös paikkakunnan tilintarkastuksen tilanne. Viimeisenä käsittelin tilintarkastuslain rajoja ja tilintarkastajan toimintaa, kysymykset olivat avoimia.

Aihe on ajankohtainen, sillä lainvoimaantuloajaksi on asetettu tämän vuoden loppuun mennessä alkavat tilikaudet, eli 31.12.2011 mennessä alkanut tilikausi voidaan vielä tehdä maallikkotarkastajan tekemänä. Tämän jälkeen rajat täyttävän yrityksen on palkattava auktorisoitu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö, johon kuuluu koulutettuja tilintarkastajia.

2 TILINTARKASTUS

Työ- ja elinkeinoministeriön (2007) mukaan tilintarkastus on keskeinen väline tilinpäätösraportoinnin oikeellisuuden ja avoimuuden varmistamisessa sekä yrityksen etujen turvaamisessa. Tilintarkastuksen tavoitteena on lyhykäisyydessään se, että tilintarkastaja antaa lausunnon siitä, onko tilinpäätös kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu sovellettavan tilinpäätösnormiston mukaisesti (Korkeamäki 2008, 33).

2.1 Tilintarkastajan toimenkuva ja tehtävät

”Lain käsitteellä tilintarkastaja tarkoitetaan sekä yksittäistä henkilöä että tilintarkastusyhteisöä” (Alakare ym. 2008, 33). Kumpi tahansa olikaan kyseessä, tilintarkastuslaissa tarkoitetaan aina Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan (TILA) tai kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnan (TIVA) hyväksymää tilintarkastajaa. Lakimuutoksen myötä yhdistyksellä tai säätiöllä pitää olla joko hyväksytty HTM- tai KHT-tilintarkastaja. KHT- ja HTM-tilintarkastajan erot löytyvät oheisesta taulukosta (taulukko 1). HTM-nimeke on paikallisen kauppakamarin (TIVA) hyväksymä tilintarkastaja ja KHT taas Keskuskauppakamarin (TILA) hyväksymä tilintarkastaja. (Taloushallintoliitto 2011.)

TAULUKKO 1. KHT- ja HTM-tilintarkastajan keskeiset piirteet (mukaillen Kosonen 2005)

	KHT-tilintarkastaja	HTM-tilintarkastaja
Tyypilliset asiakkaat	Suuret ja keskisuuret yritykset, julkisesti noteeratut yhtiöt ja konserniyhtiöt.	Pienet ja keskisuuret yritykset, asunto-osakeyhtiöt.
Pää- vai sivutoimisuus	Päätoiminen.	Päätoiminen tai osa-aikainen (usein päätoimena tilinpito, taloushallinnon tehtävät ja opetus).
Työympäristö ja työmenetelmät	Usein KHT-yhteisö, kansainvälinen ketju, tarkastustiimit, muiden alojen asiantuntijat käytettävissä.	KHT- ja HTM-yhteisöissä ja ammatinharjoittajina, tilintarkastajien verkostot, vain osalla apulaisia, muiden alojen asiantuntijoiden apua ei yleensä käytettävissä.
Osaaminen	Syvällistä, laaja-alaista ja monipuolista, mukana suurten ja kv-yritysten erityispiirteet.	Laaja-alaista. Keskittyy pk-yrityksiin.

Tilintarkastuksen ja tilintarkastajan rooli on muuttunut viime vuosina, johtuen osaksi kansainvälisten pääomamarkkinoiden tapahtumista. Alakare ym. (2008) mukaan ”Tilintarkastajan rooli on korostunut ja varsinkin ammattimaisen tilintarkastuksen merkitys taloudelliseen raportointiin ja niiden oikeellisuuteen.” Tilintarkastus tehdään yleensä erilaisissa yhteisöissä ja säätiöissä. Näissä on pakko valita tilintarkastaja, joka tekee tilintarkastuksen sen yhteisöä tai säätiötä koskevan lain, tilintarkastuslain sekä kirjanpitolain mukaan. Lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta on vapautettu pienimmät yhteisöt. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2007.)

Yrityksen ylin päättävä elin valitsee tilintarkastajan, esim. omistajia edusta yhtiökokous osakeyhtiöstä puhuttaessa. Perinteisesti tilintarkastaja on ollut omistajien edustajana ja heidän intressiensä valvojana. Omistajien yhtiökokouksessa valitsema tilintarkastaja, esittää tilintarkastuskertomuksen omistajille tai hallitukselle. (Taloushallinto-liitto 2011.)

Tilintarkastuslaissa on sanottu, että tilintarkastajan on noudatettava ”hyvää tilintarkastustapaa.” Sanojen merkitys on nivoutunut viime vuosikymmenten tuloksena siten, että se on ammattihenkilöiden yleisen tason tilintarkastuskäytännön mukainen. Hyvän tilintarkastustavan ohjeistukseen ovat vaikuttaneet myös IFAC:n säätämät ISA-standardit, tehden tavasta erittäin kansainvälisen. (Kosonen 2005, 230.)

Tilintarkastajalla on velvollisuus ottaa huomioon omistajan yleinen etu. Se on myös sisällytetty tilintarkastuslakiin kirjattuihin tilintarkastajan ammattieettisiin periaatteisiin (Alakare ym. 2008, 17). Tilintarkastajan tärkeimmät eettiset säännöt ovat: rehellisyys, objektiivisuus, ammatillinen pätevyys ja huolellisuus, salassapitovelvollisuus ja ammatillinen käyttäytyminen (KHT-yhdistys 2010, 255). Sääntöä perustellaan siten, että tilintarkastajan rooli ei enää kata pelkästään omistajien intressien turvaamista, vaan on myös kasvanut ottamaan huomioon yhteiskunnallisia näkökohtia (Horsmanheimo & Steiner 2008, 527).

2.1.1 Tilintarkastuksen kehittyminen Suomessa

Tilintarkastus oli Suomessa varsin vapaamuotoista, aina vuoteen 1995 saakka. Tällöin Suomessa otettiin käyttöön ensimmäinen tilintarkastuslaki. Tähän päädyttiin juuri sen

takia, että saataisiin yhtenäisempi tilintarkastus ja siihen nivottua yhteiset lait. Ennen tilintarkastukseen liittyvät lait olivat muiden alojen lakien seassa. (Alakare ym. 2008, 18.) Lain mukaan kuka tahansa pystyi tekemään tilintarkastuksen, mutta yritykset voivat valita myös ammattitilintarkastajan, tästä mahdollisuudesta oli mainittu laissa. Pienimpiä yrityksiä tarkastivat ns. maallikotarkastajat, sitä suurempia taasen KHT- tai HTM-tilintarkastaja tai – yhteisö. Vielä ennen vuotta 1995 säädettyä lakia Suomessa oli erittäin paljon maallikotarkastajia ja sitä vastoin melko vähän koulutettuja KHT- tai HTM-tilintarkastajia. (Kosonen 2005.)

Suomalainen tilintarkastus noudatti 2000-luvulla pitkälti Euroopan Unionin säätämien säädöksen linjaa. Laite- ja tiedonvälitysympäristö tuli 2000-luvulla mukaan tilintarkastukseen. Uusi tilintarkastuslaki tuli voimaan vuonna 2007. Se toi paljon muutoksia suomalaiseen tilintarkastukseen. Suurin muutos ehkä koettiin siinä, ettei yrityksellä enää voi olla ns. maallikotilintarkastajaa vaan tilintarkastuksen teettävällä yrityksellä pitää olla laillistettu tilintarkastaja. Maallikotilintarkastajaa ei enää ole, mutta ne yhdistykset ja asunto-osakeyhtiöt, jotka eivät kuulu uuden lain alueeseen, voivat suorittaa toiminnantarkastuksen, johon käytetään toiminnantarkastajaa. Tämän päivän tilintarkastus Suomessa on sitä, että yrityksissä on laillistetut tilintarkastajat (KHT, HTM) tai tilintarkastusyhteisöt, jotka hoitavat yrityksen tilintarkastukset ja muut asiat. (Alakare ym. 2007.)

Yhdistyksissä ja asunto-osakeyhtiöissä on ollut pieniä sekaannuksia lain voimaantulon jälkeen, varsinkin niissä tapauksissa, milloin tarvitaan tilintarkastajaa ja milloin taas toiminnantarkastajaa. Monet yhdistykset ja yritykset haluavat kuitenkin pitää tilintarkastuksen, vaikeivät täyttäisikään tilintarkastuslain rajoja. Tämä selittyy pitkälti sillä, että tarkastuksen kokonaiskustannus on suhteellisen pieni sen antamiin avuihin. (Pulkinen 2011.)

Suomessa tilintarkastus on muuttunut asiakkaan näkökulmasta varsin nopeasti viime vuosina. Horsmanheimon ja Steinerin mukaan (2008, 527) tilintarkastajat ovat myös kokeneet sen sekä he ovat olleet omalta osaltaan vaikuttamassa kehitykseen. Kansainvälistyminen on ehkä se suurin ja näkyvin kehityspiirre, mitä tilintarkastusalalla on tarjota. Tästä johtuen tilintarkastuksen erityisasiantuntijoiden määrä on lisääntynyt ja lisääntyy edelleenkin. Tilintarkastuksen kehittymiseen vaikuttaa todella paljon myös Euroopan Unioni.

Tilintarkastuksen ammattimaistuminen jatkuu edelleen. Uuden tilintarkastuslain myötä meiltä on poistumassa käytöstä maallikotilintarkastaja, joka on ollut pitkään käytössä, ammattitilintarkastajien rinnalla. Monet ovat hyvillään, että maallikotarkastaja ei ole enää käytössä, sillä tämä lisää ammattitilintarkastajien tekemiä tilintarkastuksia. Uuden lain säännöksissä on periaatteessa maallikotarkastaja, mutta siitä käytetään nimitystä toiminnantarkastaja ja tarkastukseen on omat ohjeet verrattaessa tilintarkastajaan (Pulkkinen 2011). Horsmaheimon ja Steinerin (2008) mukaan ”Tilintarkastustoiminta edellyttää entistä kehittyneempiä tietoteknisiä apuvälineitä, syvempää osaamista ja nopeaa reagoimista koko ajan muuttuvaan toimintaympäristöön.”

Tulevaisuudessa tilintarkastuksen kilpailu työvoimasta on lisääntymässä, koska tarkastajat ikääntyvät. Horsmanheimo & Steiner (2008) kertovat kirjassaan, että tilastotietojen avulla vuodesta 2015 eteenpäin jäisi joka vuosi n. 20 KHT-tilintarkastajaa eläkkeelle. Myös vuosien 2015 – 2022 aikana joka vuosi yli 50 HTM-tilintarkastajaa saavuttaa 70 ikävuoden rajan ja luopuu täten tilintarkastusoikeudestaan. KHT-tilintarkastajien määrän arvioidaan kuitenkin pysyvän aika samalla tasollaan, kun taas HTM-tilintarkastajien määrä tulee vähenemään edelleen.

Tilintarkastukseen tulee pitkälti vaikuttamaan koko alaa käsittävä sääntelyn kehittyminen ja tarkentuminen. Suomenkin tarvitsee tarkentaa säädöksiään, koska Suomessa on tällä hetkellä tilintarkastuslaki määritetty yleislain mukaiseksi. Tällöin samat lait koskevat kaiken suuruisia ja kaikentyylisiä yrityksiä. Tästä ajattelumallista on myös viitteitä, kun tutkitaan EU:ssa määritettyjä hankkeita ja viimeaikaisia säännöksiä. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 538.)

2.1.2 Tilintarkastuksen kehittyminen EU:ssa

Tilintarkastussääntelyn kehittyminen alkoi EU:ssa 1990-luvun puolivälissä ja se on pysynyt vilkkaana 90-luvulta 2000-luvulle. Komissio julkaisi vuonna 1996 ns. *Vihreän kirjan*, joka kertoo lakisääteisen tilintarkastajan tehtävästä, asemasta ja vastuusta Euroopan Unionissa. EU:n komissio perusti tästä johtuen yhteistyöelimen, ns. tilintarkastuskomitean käsittelemään yhteisiä asioita. Komitea muodostui jäsenvaltioiden virkamiehistä, tilintarkastajien valvojista sekä ammattikunnan edustajista. Tilintarkastuskomitean avustuksella komissio teki vuonna 2000 tilintarkastuksen laadunvarmis-

tusta koskevan suosituksen ja 2002 annetun suosituksen tilintarkastajan riippumattomuuden peruseriaatteista. (Alakare ym. 2008, 19.)

Tilinpäätösraportointi kehittyi samaan aikaan. Direktiivejä tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä on muutettu ja täydennetty useampaan otteeseen. Tilinpäätöksen laadinnassa seurattavia arvostussäännöksiä uudistettiin syyskuussa 2001 ns. *fairvalue* – direktiivillä, mikä tarkoittaa useiden ETY-säännöksiä muuttamista tietynlaisten yhtiöiden sekä pankkien ja muiden rahoituslaitosten tilinpäätöksiä ja konsolidoitujen tilinpäätöksiä laadinnassa noudatettavia arvostussääntöjä. (Alakare ym. 2008, 19.)

2000-luvun alkupuolella tapahtui EU:n alueella muutama tilinpäätösskandaali, joiden selvittelyjen jälkeen EU:n komission päätehtävänä oli turvata sekä palauttaa markkinoiden osapuolten luottamus. He pyrkivät tähän päämäärään todistamalla listautuneiden yhtiöiden tilinpäätösten ja tilintarkastuksen Euroopassa olevan kunnossa. Näillä asioilla tuettiin tilintarkastuksen kansainvälistä kilpailukykyä. Tilintarkastus olikin 2000-luvulla paljon puheenaiheena, johtuen osin edellä mainituista asioista. Tämän takia EU:ssa olikin vireillä useita hankkeita, joilla pyrittiin kehittämään säädöksiä paremmiksi. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 537.)

Euroopan Unionissa hyväksyttiin vuonna 2002 asetus, joka määrää kaikki EU:n alueella pörssiin listautuneet yritykset laatimaan 1.1.2005 ja sen jälkeen omat konsernitilinpäätöksensä IAS ja IFRS-standardien mukaan. Standardit eivät ole pakollisia, vaan jäsenvaltiot saavat päättää, miten asetusta sovelletaan heidän alueellaan. IAS/IFRS – standardien käyttöönotto kuitenkin tulee lisäämään erityisesti suurempien toimistojen tilintarkastustoimintaa. Vaatimuksetkin ovat korkeat, jos haluaa soveltaa hyvin standardeja, vaaditaan tarkastajalta varsin vahvaa ja asiansa osaavaa tilintarkastuksen kokemusta. (Kosonen 2005, 247.)

Tilintarkastajien laadunvalvontaa lisätään EU:ssa ja se tuo uusia muutoksia Suomeenkin. Kansainvälistymisen lisäksi tilintarkastajien e-kauppa ja tietojärjestelmien päivittyminen ovat sellaisia piirteitä, mitkä tuovat tilintarkastukseen uusia haasteita. Kieli- taidon merkitys on myös kasvavassa roolissa tilinpäätösraportoinnin kansainvälistyessä. Saa nähdä, koska Suomessakin joudutaan kilpailemaan muualta tulleiden tilintarkastajien kanssa samoista yritysasiakkaista. (Kosonen 2005, 248.)

Useiden viime vuosien aikana tilintarkastuksiin aina liittyvät riskit ovat kuitenkin lisääntyneet Unionin talousmaissa. 2000-luvun puoliväliin mennessä tilintarkastajia on haastettu suhteellisen paljon oikeudenkäynteihin, varsinkin koskien vahingonkorvauksia. Samalla kun haasteita on tullut kasvavassa määrin, tilintarkastajien toiminnan vastuuvakuuksien mahdollisuudet ovat kaventuneet. Tilintarkastuksessa on otettu käyttöön monia erilaisia lainsäädännön keinoja, joita ovat esim. vahingonkorvauksien enimmäismäärän säätäminen, suhteellisen vastuun säätäminen ja kanneoikeuden rajoittaminen. Nämä edellä mainitut keinot johtuvat siitä, että niillä pyritään turvaamaan tilintarkastusalan edellytyksiä toimia. Joissakin tapauksissa tilintarkastaja ja tilintarkastuksen tilannut asiakas voivat kuitenkin sopia keskenään sopimuksen, joka rajoittaa korvausvastuuta niin sattuesssa. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 538.)

Euroopan Unioni on säätänyt monin eri tavoin tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen toimintaa kuin myös kehittänyt toimintaa paremmaksi. Vuonna 2005 EU:n komissio perusti keskustelufoorumin (Auditors Liability Forum = Tilintarkastajien vastuullisuusfoorumi). Tällä he pyrkivät saamaan tietoa tilintarkastajilta, mitä kehitettävää tilintarkastajien mielestä olisi vahingonkorvaussäätelyyn. Komissio esitti vuonna 2007 suuren julkisesti käsitellyn kuulemisen tilintarkastajien kehittämistarpeista vahingonkorvaussäätelyyn. Se linjasi neljä suurinta kehittämisideaa tilintarkastajan toiminnan linjaukseksi.

- Korvausvastuulle säädetään yhtenäinen enimmäismäärä
- Tilintarkastusasiakkaan koon mukaan rajoitettu vahingonkorvaus
- Tilintarkastuspalkkion koko määrää vahingonkorvauksen suuruuden
- Tilintarkastajalle suhteellinen vahingonkorvausvastuu.

Korvausvastuun säätämisellä pyritään estämään se, ettei tilintarkastajan pidä maksaa kohtuuttomia vahingonkorvauksia vaan se sidotaan yhtenäiseen korvauksen enimmäismäärään. Tilintarkastusasiakkaan ja – palkkion kokoon pyritään sitomaan vahingonkorvauksen suuruus. Tilintarkastajan suhteellinen vahingonkorvausvastuu tarkoittaa sitä, että tilintarkastaja vastaisi vain tietystä osasta vahingon sattuesssa, jos se koskisi hänen omasta tuottamuksestaan. Täten hän ei olisi kuitenkaan vastuussa koko määrästä yhteisesti muiden korvausvelvollisten kanssa. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 538.)

2.2 Tilintarkastuksen dokumentointi

Tilintarkastuksesta tehty oikeanlainen dokumentointi on miltei yhtä tärkeää kuin itse tarkastus konsanaan. Jotta tilintarkastus voitaisiin tehdä, pitää tilintarkastajalla olla yhteisön tai säätiön kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinnon tarkastus ko. tilikaudelta (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2007). Tilintarkastuksen suoritettuaan tilintarkastajan on toimitettava yrityksen johdolle tilintarkastuskertomus vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta, jossa tilinpäätöstä pitäisi käsitellä.

Tilintarkastuksen sisäisellä tarkastuksella on omat haasteensa, koska sen ”vastuulla on arvioiden antaminen valvonnan riittävydestä.” Tämä johtuu siitä, että hallituksille ja tarkastusvaliokunnille on kasvanut suurempi tarve saada tietoa siitä, onko sisäinen valvonta toimivaa vai ei (Heikkala 1/2010, 46). Uudet säännökset sisäiseen tarkastukseen ovat lisänneet tiedon tarvetta. Tarkastuksessa on otettava huomioon toiminnan tuloksellisuuden, informaation oikeellisuuden, säännöksiä ja toimintaperiaatteiden noudattaminen ja niiden turvaaminen. Tämän takia sisäisen tarkastuksen aiheuttama työ luo siten hyvän pohjan, jotta sisäisen valvonnan kokonaisuutta pystyttäisiin arvioimaan. Sisäisessä tarkastuksessa onkin kiinnitettävä erityistä huomiota raportoinnin hyvään laatuun sekä siihen, että tekstistä tulee ymmärrettävää. (Heikkala 1/2010, 46–47.)

Tilintarkastuksen yhteydessä luovutettavat julkiset tilinpäätösmerkintä ja tilintarkastuskertomus ovat erilaisia luonteeltaan kuin tilintarkastuspöytäkirja. Sen tarkoitus on taata luotettava informointikeino hallintoneuvostolle, hallitukselle tai toimitusjohtajalle. Tilintarkastuspöytäkirja muodostuu tarkastuskohteen vastuuvollisille kuuluvista huomautuksista, mitkä ovat selvinneet tarkastusta tehtäessä. Siinä voi myös olla erinäisiä kohtia yrityksen kirjanpidon ja hallinnon käytänteiden hoitamisesta. Tilintarkastaja luovuttaa tilintarkastuspöytäkirjan silloin, kun hän huomioi sen olevan tarpeellinen. Hänen on kuitenkin viimeistään luovutettava se tarkastuksen aikana. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 356.)

Tilintarkastajalla on myös käytössään tilintarkastusmuistio. Asiakirja on pääasiassa vapaamuotoinen. Siitä ei ole säännöstä tilintarkastuslaissa ja se sisältää asioita, joita ei yleensä tarvitse tilintarkastuskertomuksessa tai tilintarkastuspöytäkirjassa esittää. Se ei

myöskään ole julkaistava raportti, vaan yrityksen sisäinen. Horsmanheimo & Steiner (2008) kertovat, että ”tilintarkastusmuistiossa esitetään tyypillisesti kuvaus tarkastustoimenpiteistä, tarkastushavainnot ja niihin perustuvat johtopäätökset sekä suositukset toimenpiteistä, joihin tarkastuskohteen tulisi ryhtyä.” Muita tilintarkastajan antamia raportteja ovat erilaiset todistukset ja lausunnot, joita hän voi antaa virallisten raporttien lisäksi (Horsmanheimo & Steiner 2008, 363).

Ilmarisen varatoimitusjohtaja Timo Ritakallio sanoo Tilintarkastus-lehdessä (1/2010), että ”tilintarkastusta voitaisiin kehittää edelleen lisäämällä raportoinnin läpinäkyvyyttä.” Hänen mielestään sijoittajan näkökulmasta raportointi tilintarkastajan toimesta on niukanpuoleista. Ritakallion mielestä jo tilintarkastuskertomuksessa voitaisiin tuoda esiin tilintarkastajan keskeisimpiä havaintoja. Kaikkea tietoa ei hänen mielestään tietenkään tarvitsisi julkistaa, mutta ”tilintarkastajan tärkeimmät havainnot olisi hyvä saada myös osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmien käyttöön.” Koska tilintarkastaja on kuitenkin osakkeenomistajan valitsema henkilö tai yhteisö. Hänen mielestään myös yrittäjälle suunnattua informaatiota liiketoimintariskeistä ja muista kustannuksiin liittyvistä seikoista voitaisiin lisätä. (Matti Remes 2010. 6-9.) Tosin tämä on niin EU-säädöksiin sidottu, että nopeaa muutosta ei ole tapahtumassa.

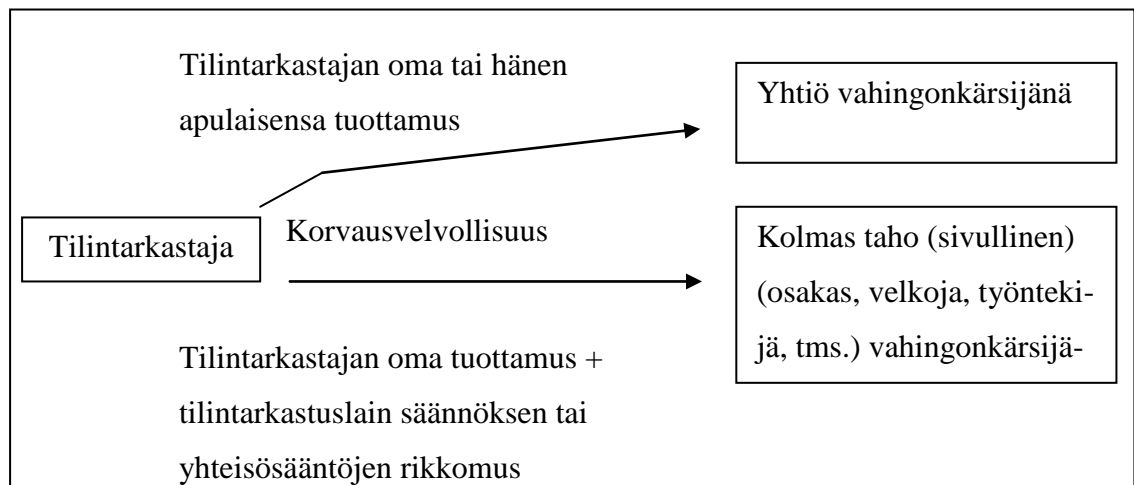
2.3 Tilintarkastajan vastuu

Tilintarkastajan työ on erittäin vaativaa ja tarkastajalla on monia tärkeitä asioita, joita hänen on huomioitava tarkastaessaan yrityksen toimintaa. Tilintarkastajan pääasiallinen vastuutekijä on salassapitovelvollisuus, hän ei saa luovuttaa tai kertoa saamistaan tiedoista eteenpäin missään nimessä. Vastuuta tilintarkastajalla on erittäin monessa mittakaavassa mitattuna.

Tilintarkastajalla on suuri vastuu, sillä hänen on työnsä puolesta tehtävä virheetöntä ja lakia noudattavaa työtä. Se on yrityksen edun turvaamista, mutta myös itse tilintarkastajan. Inhimillisesti tehty monimutkainen suoritus ei koskaan voi olla täysin varmasti oikein. Tämän takia tarkastajaa arvioidaankin olennaisten seikkojen mukaan. Tulevaisuuden tilintarkastuksessa tämä voi vaikeutua, koska osa IFAC:in (International Federation of Accountants) kansainvälisistä standardeista astuu voimaan lähivuosien aikana. Tämä merkitsee luultavasti tilintarkastajan toimintaan liittyvän arvioinnin tiukentamiseen. Kuitenkin vastuuta tarkkailtaessa, tilintarkastajaa on arvioitava kussakin

tapauksessa erikseen, sillä vastuu on eri oikeusnormien kanssa erilainen kuin verrattaessa sopimuksiin perustuvissa toimeksiantoissa. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 469.)

Tilintarkastaja on myös vastuussa yhtiölle tai jollekin kolmannelle taholle tuottamastaan rahassa mitattavasta vahingosta. Kuten alla olevassa kuviossa (kuvio 1) selviää, tilintarkastaja on vastuullinen omasta tai hänen apulaisensa tuottamasta vahingosta yritykselle. Toinen mahdollinen korvausvelvollisuus muodostuu siitä, että edellisestä lisätään vielä mahdolliset tilintarkastuslain säännöksiä tai yhteisösääntöjen rikkomukset kolmatta tahoa kohtaan. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 470.)

KUVIO 1. Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu (mukaillen Horsmanheimo & Steiner 2008)

Tilintarkastajan vastuu esiintyy usein eri tavoin. Joskus kuitenkin nämä perusteet saatavat esiintyä samanaikaisesti. Horsmanheimo ja Steiner kertovat (2008) kirjassaan, että ”Suomessa tilintarkastaja voi saada useita seuraamuksia samasta teosta eri tahoilta.” Erittäin vakavissa rikkomuksissa ja vahingonteoissa voidaan tilintarkastajan hyväksyminen peruuttaa. Tapauksissa, joissa tarkastaja on jo tuomittu tekemästään rikkeestä tai rikoksesta, tarkastellaan sitä, onko tilintarkastaja omalla toiminnallaan osoittanut sopimatonta käytöstä tilintarkastajana ja täten hänen tilintarkastusoikeutensa voidaan pahimmassa tapauksessa peruuttaa. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 522.)

HTM-tilintarkastajat ry (2008) kertoo tiedotteessaan Euroopan komission antaneen suosituksen tilintarkastajalle määritetystä vahingonkorvausvastuun rajoittamisesta. Kohteina ovat vain julkiseen kaupankäyntiin liittyvät tilinpäätökset ja konsernitilin-

päätökset, jotka koskettavat niitä tarkastavia tilintarkastajia ja tilintarkastusyhteisöjä. HTM-tilintarkastajat ry:n (2008) mukaan säädöksen tulisi koskea kaikkia tilintarkastajan tehtäviä (TTL 1 § 1). Heidän mukaansa muissakin kuin vain julkisen puolen yhteisöissä vastuu voi muodostua helposti liian kohtuuttomaksi ilman rajoitettua vahingonkorvausvastuuta.

3 TILINTARKASTUSLAKI

Uusi tilintarkastuslaki astui voimaan vuonna 2007. Lainmuutokset astuivat joko samalla voimaan tai tämän jälkeen alkavan tilikauden tilintarkastukseen. Kokonaisuudessaan muutoksia oli 25 (Mäkelä 2011). Taloushallintoliiton (2011) mukaan lain keskeisimmät muutokset koskivat ns. pienien yhtiöiden vapauttamista kokonaan tilintarkastuksen suorittamispakosta. Myös ns. maallikkotilintarkastus loppuu viimeistään vuoden 2012 aikana. (Mäkelä 2011.)

3.1 Tilintarkastuslain vaiheet

Alakare ym. (2008, 18) mukaan ensimmäinen tilintarkastuslaki tuli Suomessa voimaan vuonna 1995. Tilintarkastuksen lainsäätämiseen päädyttiin, koska tilintarkastukseen liittyvät säädökset olivat todella hajallaan muihin lakeihin liitettyinä. Voimaantulon jälkeen lain ja Suomen kannalta merkityksellisintä on ollut tilintarkastuksen sääntelyn kehittyminen EU:ssa.

Tilintarkastuslaissa ei ole suurempia muutoksia 90-luvun puolivälin ja 2000-luvun alun aikana, mutta lakiin on tullut lisäyksiä ja tarkennuksia erilaisten säädöksiä merkeissä. 2000-luvun alussa tapahtuneet tilintarkastus-skandaalit aiheuttivat sen, että EU on useita lakiuudistuksia ja parannuksia, jotta samaa ei tapahtuisi uudelleen. Euroopan Unioni on myös tällä tavalla toimiessaan pyrkinyt turvaamaan tilintarkastajien toimintaa ja edesauttamaan kansainvälistymistä tilintarkastuksen saralla. Monet tilintarkastussäännöksiin tehdyt muutokset vaikuttavat myös Suomen tilintarkastukseen, koska kuulumme EU:hun ja siitä johtuen suomalainenkin tilintarkastus on näinä päivinä erittäin kansainvälistä. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 537.)

Kuten aiemmin luvussa 2 mainitsin, Suomen tilintarkastus on muuttunut viime vuosina asiakkaan näkökulmasta katsottuna. Tilintarkastajat ovat tämän myös tiedostaneet

ja ovathan he omalta osaltaan olleet mukana vaikuttamassa tähän kehitykseen. Viimeisin tilintarkastuslakiin liittyvä keskeinen muutos oli uuden tilintarkastuslain käyttöönotto 1.7.2007. Keskeisimpiä muutoksia uudessa laissa olivat pienien yritysten tilintarkastuspakon poistaminen sekä ns. maallikkotilintarkastuksen poistuminen käytöstä. Yhdistyksille ja säätiöille esiteltiin myös toiminnan tarkastaja, joka hoitaa jatkossa näiden yhteisöjen toiminnan tarkastukset vuosittaisella tasolla. (Pulkinen 2011.)

Tilintarkastuslaki kehittyi aina vain enemmän ja enemmän kansainvälisempään suuntaan, se muuttaa koko tilintarkastusalaa aina vain ammattimaisemmaksi. Horsmanheimon ja Steinerin (2008) tilintarkastuslainmuutoksen myötä ammattitilintarkastajien rinnalta poistuu ns. maallikkotarkastaja, joka on pitkään kuulunut Suomen tilintarkastukseen, työskennellen hieman vapaamuotoisena tarkastajana koulutettujen tilintarkastajien rinnalla. Tämäkin lainmuutos lisää ammattimaisten tilintarkastusten määrää. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 537.)

Tilintarkastuslaissakin katsotaan tulevaisuuteen, sillä Tilintarkastus lehden mukaan Emeritusprofessori Edward Anderssonin tammikuussa 2010 elinkeinoministeriölle luovutettu mietintö tilintarkastajajärjestelmän uudistamisesta otettiin myönteisesti varoen vastaan. Tämä muistio nosti myös keskustelua tilintarkastusvelvollisuuden nykyisistä kokorajoista. Tilintarkastajien vastuun rajaamiseen tarvittavaa lainsäädäntöä tulisi valmistella, sanoo Esa Kailiala (KHT-yhdistys). HTM-tilintarkastajat ry:n puheenjohtaja Jukka Silvo linjaa, että Anderssonin ehdotelma tilintarkastajien yhtenäistamisestä yhteisen perustutkinnon alle. Tämä auttaisi yrittäjiä sillä tavalla, että se yhdistäisi tilintarkastajakenttää. Hänen mukaansa tällä myös katettaisiin koko maan kattava tilintarkastuspalvelujen saatavuus. (Sviili 2010, 50–51.)

3.2 Tilintarkastuslain muutokset

Tilintarkastuslaissa tapahtui paljon muutoksia lainvoimaan tullessa, kokonaisuudessaan 25 muutosta. Näistä suurimpia muutoksia olivat tilintarkastuksen poistuminen pieniltä yrityksiltä, niiltä jotka alittavat lain vähimmäisrajat, sekä maallikkotarkastajan poistuminen käytöstä.

Maallikkotilintarkastus poistuu käytöstä 31.12.2011 mennessä, eli tuohon mennessä alkaneeseen tilikauteen voi maallikkotilintarkastaja suorittaa vielä yrityksen tilintarkastuksen, eli keväällä 2012 syntyvät viimeiset tarkastukset. Aikarajan jälkeen vain auktorisoitu tilintarkastaja (esim. KHT, HTM) tai tilintarkastusyhteisö voi suorittaa yhteisön tilintarkastuksen. (Mäkelä 2011.)

Uuden tilintarkastuslain mukaan tilintarkastuksen alaiseksi luetaan sellainen pieni yhtiö (oy, ay, osk.) tai säätiö, joka täyttää ko. tilikaudella ja edellisellä enemmän kuin yhden seuraavista kolmesta ehdosta:

- taseen loppusumma on yli 100 000 euroa
- liikevaihto ylittää 200 000 euroa
- palveluksessa on yli kolme (3) henkilöä.

Jos ko. yritys ei täytä edellä mainituista ehdoista yhtäkään tai vaikka vain yhden sillä tai aikaisemmalla tilikaudella, niin sitä ei uuden lain mukaan lueta tilintarkastusvelvolliseksi. (Taloushallintoliitto 2011.)

Pienet yritykset, jotka eivät kyseisiä lainrajoja täytä, haluavat useimmissa tapauksissa kuitenkin pitää tilintarkastuksen yrityksessään, osaksi tilintarkastuksen kohtuullisen hinnan ja sen antavan tiedon takia. Vapauttaminen aiheuttaa lisäksi useille pienille yrityksille kustannuksia, kuin myös yhteiskunnalle. (HTM-tilintarkastajat 2006.)

Ne järjestöt tai yhdistykset, mitkä eivät kuulu tilintarkastusvelvollisuuden alaisiksi, voivat halutessaan teettää vapaamuotoisemman toiminnantarkastuksen, jonka tekee tehtävään valittu toiminnantarkastaja. Toiminnantarkastajat ovat uuden lain maallikkotarkastajia. Yrityksillä on mahdollisuus palkata työhön ammattitilintarkastaja niin halutessaan. (TEM 2007.)

3.3 TILA ja TIVA

Tilintarkastuslaissa tilintarkastajista puhuttaessa ovat kyseessä aina Keskuskaupparin tilintarkastuslautakunnan (TILA) tai kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnan (TIVA) hyväksymää tilintarkastajaa. TILA ja TIVA päättävät tilintarkastajien toiminnasta, arvioivat heidän tekemisiään, ja valitsevat uusia tilintarkastajia. TILA päättää KHT-tilintarkastajiin ja – yhteisöihin liittyvistä asioista sekä valvoo heidän etujaan. TIVA taas valvoo HTM-tilintarkastajia samoin kuin TILA. Näiden toimintajärjestö-

jen valvontatoimielimen toimenpiteitä ei ole rajoitettu laissa, mutta niiden pitää toimia kohtuuden rajoissa. (Tilintarkastuslautakunta 2011.) Alakaren ym. (2008) mukaan ”valvontaelimille on annettu valtuudet ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin tilintarkastajien toiminnan lainmukaisuuden sekä ammattitaidon ja hyväksymisen edellytysten säilymisen varmistamiseksi.” Molemmilla TILA:lla ja TIVA:lla on tehtävänä valvoa HTM- ja KHT-tilintarkastajien laadunvarmistusta (Alakare ym. 2008, 177).

TILA

TILA-lyhenne tarkoittaa keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakuntaa, se on toimielin, mikä päättää sekä KHT-tilintarkastajien että KHT-yhteisöjen hyväksymisistä tilintarkastuslain mukaan. Toimielimen tarkoituksena on taata yrityksille, että tilintarkastajat ja tilintarkastusyhteisöt toimivat sääntöjen mukaan. Tämän TILA hoitaa erityisellä valvontatoimikunnallaan. Toimikunnan muihin tehtäviin luetaan Alakaren ym. (2008) mukaan lisäksi ”tilintarkastajan muiden toimeksiantojen laadunvarmistusta arvioidaan osana hyvää tilintarkastustapaa muun valvonnan yhteydessä.” Se myös valvoo KHT-tarkastajia ja yhteisöjä.

TIVA

TIVA eli tilintarkastusvaliokunta tarkoittaa kauppakamarin alaista tilintarkastusvaliokuntaa, joka hyväksyy HTM-tilintarkastajia ja valvoo heidän toimiaan. Toimikunnan päätehtäviin kuuluu tilintarkastusvaliokunnan (2010) mukaan ”käsitellä HTM-tilintarkastajiksi pyrkivien henkilöiden hakemukset ja tarkastaa, että hakijat täyttävät tilintarkastusalan ja eräiden muiden alempitasoisten säännösten asettamat HTM-tilintarkastajan kelpoisuusvaatimukset.” Muihin tehtäviin kuuluu HTM-tilintarkastajien sekä HTM-tilintarkastusyhteisöjen toiminnan ja ammattitaidon valvominen. He valvovat myös, että edellä mainitut toimivat tilintarkastuslain ja sen säännösten, erityisesti hyvän tilintarkastustavan mukaan. (Tilintarkastusvaliokunta 2010.)

4 TILINTARKASTUS YRITYKSEN KANNALTA

Kun tilintarkastusta tehdään yrityksessä, siihen liittyy silloin erinäisiä järjestelyjä. Ennen kuin tarkastus tapahtuu, on yrityksen valmistuttava omalta kannaltaan ja tilintarkastuksen suorittavan tahon omalta puoleltaan erilaisin tavoin. Tässä luvussa kerrotaan siitä, miten tilintarkastukseen valmistautuvan yrityksen pitää ottaa huomioon ja

mitä se saa päättää tilintarkastukseen liittyen. Luvussa myös käsitellään sitä, mistä kaikesta tilintarkastaja saa päättää työtä tehdessään.

Yritys tilintarkastuksen kannalta

Tilintarkastuslakien mukaan yritystä tarkastettaessa on otettava huomioon mahdolliset lainsäädännössä esiintyvät määräykset, jotka koskevat tarkastusta. Nämä saattavat kohdistua siihen, mitä tilintarkastaja saa ja mitä hänen tulee tehdä tarkastuksen aikana. Määräykset saattavat myös rajata tilintarkastettavan kohteen eli tässä tapauksessa yrityksen tilinpäätöksen tai toimintakertomuksen sisältöä. Näillä perusteilla määrittyä minilaaajuudeltaan oleva tilintarkastus. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 216.)

Tilintarkastuslaissa on määriteltä, että tarkastuskohteena olevan toimielimillä, esim. hallituksella ja toimitusjohtajalla, on erinäinen velvollisuus avustaa tarkastajaa tilintarkastuksen yhteydessä. Tilintarkastajalla on varattu tilaisuus toimittaa tilintarkastus sellaisena kuin hän niin parhaaksi katsoo. Yrityksen ihmisten on myös avustettava ja annettava lisäselvityksiä, jos tilintarkastaja niin tahtoo. Tarkastajan toimia tai tietojen saantia ei voi rajoittaa yrityksen puolesta, jottei se häiritse hyvän tilintarkastustavan mukaista ja tilintarkastajan tehtävän suorittavaa tarkastusta. Tilintarkastuslaissa on määritetty, että tilintarkastuksen tilannut asiakas voi antaa tarkastajalle ohjeita hänen tarkastuksessaan. Laissa on myös rajattu, paljonko yrityksen tulee antaa ohjeita ja neuvoja tilintarkastajalle. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 217.)

Tilintarkastus on monijakoinen prosessi, johon menee aikaa riippuen siitä, miten yritys on hoitanut kirjanpidolliset asiansa. Hyvässä tapauksessa tilintarkastajan ei tarvitse kysellä mitään lisäselvityksiä tai hän ei tarvitse apua tarkastuksen asioiden kanssa, koska yritys on hoitanut asiat jo hyvin kuntoon ennen tarkastusta. (Horsmanheimo & Steiner 2008.) Tilintarkastuslaki muuttui ja karsi kärjistäen pienemmiltä yrityksiltä tilintarkastuksen pois, tosin heilläkin on mahdollisuus jatkaa tilintarkastusta, mutta heidän on silloin hankittava auktorisoitu tilintarkastaja. Useat yritykset, jotka eivät täytä näitä lakiuudistuksen *tilintarkastusta vaativien* rajoja, haluavat kuitenkin pitää yrityksellään tilintarkastuksen. Tämä saattaa johtua siitä, että tarkastuksen kustannus on suhteellisen pieni verrattuna siihen informaatioon, mitä yritykset tilintarkastuksesta saavat. Yritykset ajattelevat tässä tapauksessa myös pankkeja ja sitä, että he suostuisi-

vat helpommin myöntämään rahoitusta yritykselle, jolla on tilintarkastaja kuin yritykselle, jolla ei tarkastajaa ole. (Pulkkinen 2011.)

Tilintarkastajan toiminta tarkastuksen yhteydessä

Horsmanheimon ja Steinerin (2008) mukaan tilintarkastukseen kuuluu tilikauden kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus ja hallinto, jotka tarkastajan on tarkastettava tilintarkastuksen yhteydessä. Tilintarkastajan on tehtävä tarkastus noudattaen ”Euroopan parlamentin ja sen neuvoston direktiivejä sekä sovellettaviksi hyväksytyjä tilintarkastusstandardeja.” (Horsmanheimo & Steiner 2008, 215.) Tilintarkastuksessa on myös otettava huomioon mahdollinen ”Sosiaalinen tilinpito”, joka eroaa normaalista sillä tavalla, että esim. tällaisen yhdistyksen kirjanpito muodostuu kyselyjen vastauksista, tilastotiedoista ym. materiaaleista. Tarkastusta tehdessä tilintarkastaja katsoo tilinpäätöksessä esille tulleiden sosiaalisten tulosten oikeellisuutta ja tilinpidon järjestelmällisyyttä, tasapainoa ja läpinäkyvyyttä. Tässäkin tapauksessa tilintarkastaja toimii samalla tavalla kuin normaalistikin. Hän tarkistaa, että tulokset on esitetty luotettavasti tilinpäätöksessä ja hän laatii tämän seurauksena tilintarkastuslausunnon, joka liitetään tilinpäätökseen. (Merenmies & Sevón 2008, 19.)

Tilintarkastajalla on siis erinäisiä oikeuksia käytettävänä tarkastuksen yhteydessä. Yksi näistä oikeuksista on esim. oikeus vaatia tilintarkastukseen tarvittavia tietoja ja apua suorittaessaan tarkastusta. Nämä antavat myös tilintarkastajalle oikeuden asian laidasta riippuen erota tehtävästään tai esittää ko. asia tilintarkastuskertomuksessaan. Tilintarkastajan on kuitenkin otettava huomioon apua ja selvityksiä pyydettyä koh- tuullisuus ja yhteistyön sujuvuuden turvaaminen toimeksiantajan kanssa. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 219.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutin tutkimukseni määrällisenä kyselytutkimuksena. Tarkoituksenani oli selvittää sitä miten yrityksillä on järjestetty tilintarkastus tähän mennessä ja sitä miten tarkastus aiotaan suorittaa jatkossa, jos suoritetaan. Kysyin myös sitä, miten yritykset ovat saaneet tietoa tilintarkastuslainmuutoksesta sekä, onko heille järjestetty informaatiotilaisuuksia aiheesta.

5.1 Toimeksiantaja

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen toimeksiantajana toimi Joutsan Yrittäjät ry, joka toimii Joutsassa ja käsittää noin 100 yrittäjää ja yritystä alueelta. Yhdistyksen päätoimisina tehtävinä on yritysten etujen valvominen ja yrityksiin liittyvien asioiden edistäminen. Yhteyshenkilönä tutkimuksen toteutuksen aikana toimi Joutsan Yrittäjien silloinen puheenjohtaja.

Yhdistyksellä on aktiivista kanssakäyntiä Joutsan kunnan kanssa. Joutsan Yrittäjät ry on myös maakuntatasolla yhteydessä Keski-Suomen Yrittäjiin, kuin myös molempien kattojärjestöön, Suomen Yrittäjiin. Yhdistys hyötyy näistä suuremmista Yrittäjäyhdistyksistä siten, että heillä on mm. käytössään Suomen Yrittäjien asiantuntijapalvelut ja maanlaajuiset verkostot.

Joutsan Yrittäjät ry:n keskeisimpiin tehtäviin kuuluu edunvalvomisen ja asioiden edistämisen lisäksi myös ”Vuoden yrittäjän” valitseminen ja erilaisten asiantuntijaluentojen sekä virkistystoiminnan järjestäminen jäsenyrityksille. Vuoden yrittäjäksi valitaan yrittäjä, joka on yritystoiminnallaan osoittanut aktiivisuutta ja menestynyt yritystoiminnassa. Asiantuntijoiden pitämiä luentoja sääntö- ja lakimuutoksista pystyy yhdistys järjestämään kattojärjestönsä kautta. Paikallisyhdistys järjestää vuoden aikana yrittäjäjäsenilleen virkistystoimintaa. Virkistyskeinoina on erilaisia tapahtumia, liikuntapäiviä tai yritysretkiä. Vapaa-aikaa järjestävillä toimilla pyritään saamaan yrittäjät vaihtamaan vapaalle hetkeksi.

Yhdistykseen kuuluvat yrittäjät tukevat omalla tavallaan oman yhdistyksensä sekä sen kattojärjestöjen toimintaa maksamalla jäsenmaksuja. Jäsenmaksut määräytyvät yrityksen koon mukaan ja työntekijöiden määrän mukaan. Rahasumma jakautuu yhdistysten välillä. Jäsenmaksuista saamallaan osalla yrittäjäyhdistys pystyy edistämään omaa toimintaa sekä järjestämään virkistyspäiviä että koulutustilaisuuksia.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on suoritettu käyttäen pääosin postikyselyä tiedonkeruumenetelmänä, muutamissa tapauksissa on käytetty informoitua kyselyä. Postikyselyssä kysyjä ja vastaaja eivät ole vuorovaikutuksessa välittömästi. Tässä on omat huonot puolensa, mutta posi-

tiivisena asiana voidaan pitää sitä, että sillä voidaan tavoittaa suurempi joukko lyhyessä ajassa kuin haastatteleamalla samalla tavalla. Huono puoli tässä kyseisessä tutkimusmenetelmässä on se, että katoprosentti voi helposti nousta suureksi. Kuitenkin tärkeintä kirjekyselyyn vastaajalle on se, onko kysely kuinka tärkeä vastaajan näkökulmasta. Heikkilä (2010) toteaa kirjassaan ”kirjekyselyssä vastausprosentti vaihtelee yleensä 20–80 prosentin välillä, kuitenkin jääden usein alle 60 prosentin.” Suurimmat vastausprosenttiin vaikuttavat tekijät ovat itse kyselylomakkeen sisältö sekä tutkimuksen aihe. (Heikkilä 2010, 66.)

Kyselylomakkeessa oli käytetty avoimia kysymyksiä täydentämässä vastauksia. Laadulliset kohdat kyselyssä keskittyvät sisältöön, joka on määritetty jo viitekehyksessä (Alasuutari 2007, 84). Havaintoaineiston dokumentoinnissa olennaisinta on se, että aineisto on vielä tiedoiltaan melkein ehtymätön verrattuna lopulta siihen, missä suhteessa aineistoa hyödynnetään. (Alasuutari 2007, 86.)

Tässä tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytettiin pääasiallisesti postikyselyä hyväksi. Osa vastaanottajista ei kuulunut yhdistykseen tai ei muuten ollut osoitteistossa, silloin käytettiin tutkimusmenetelmänä informoitua kyselyä.

Kysely sisälsi suurimmilta osin määrällisiä, kvantitatiivisia kysymyksiä. Kyselyyn oli kuitenkin laitettu myös muutama avoin kohta, jotta kyselystä saataisiin selkeä ja helpposti ymmärrettävä kokonaisuus. Kyselylomakkeessa oli tietty kaava koko ajan, mutta siinä oli myös käytetty paljon erilaisia kysymyskeinoja ja teemoittain asetettuja kysymyksiä. Useimmat kysymykset olivat johdattelevia eli ei voinut vastata kuin kyllä, ei tai en osaa sanoa. Tämän lisäksi oli myös avoimia ja mielipide-kysymyksiä. (liite 2.) Kaikin puolin kyselylomake oli selkeä ja suhteellisen nopea vastata (3 sivua) ja siinä täsmentyi todella hyvin tutkimuksen tarkoitus.

5.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto muodostuu kyselytutkimuksen tuomista vastauksista ja muista keräämistäni aineistoista. Tutkimus on keskeinen siksi, että siitä selviävillä tiedoilla saadaan kuva tietyn paikkakunnan tilintarkastajatilanteesta ja lain vaikutuksista.

Tutkimuksen suoritin sillä tavalla, että sain toimeksiantajalta ko. paikkakunnan yritysten yhteystiedot ja postituslistan. Minun piti valmistella kyselylomake ja saatekirje tilintarkastus-aiheesta. Tein kirjeen, joka sisälsi kyselylomakkeen, saatekirjeen, vastauskirjekuoren, johon oli jo kiinnitetty valmiiksi kotiosoitteeni. Testasin kyselyä parilla kaverilla ja useilla sukulaisilla, jotta tiesin mitä muutoksia pitäisi vielä tehdä lomakkeeseen. Kun kaikki hyväksyivät sen, pystyin aloittamaan postitukset.

Kun sain kirjeet valmiiksi, lähetin kirjeet 193 yrittäjälle postin kautta. Laitoin kirjeet huhtikuun loppupuolella ja vastausaikaa oli 13. toukokuuta asti. Kirjeiden lähettämiseen jälkeen oli sovittu ilmoituksesta toimeksiantajalle, jolloin hän lähetti vyörykirjeen kaikille yrittäjille sähköpostitse, jotta nämä eivät ohittaisi kyselyä tuosta vaan. Tämä auttoi huomattavasti vastausten määrään. Jatkoin palautuspäivää myöhemmäksi, koska vein vähän päälle 20 kyselylomaketta yrittäjille, joista 16 vastasi kyselyyn. Vastausaikaa jälkikyselylle annoin pari viikkoa.

Kyselystä saamani tutkimusaineiston analysoin SPSS-tilastointiohjelmalla, joista sitten muodostin tulokset. Analysoin aineistoa ja otin lähes pelkästään pylväsdiagrammeja, koska ne ovat mielestäni selkeimpiä kuvastamaan tutkimuksessani tutkimia asioita ja osoittamaan vastaukset mahdollisimman helposti.

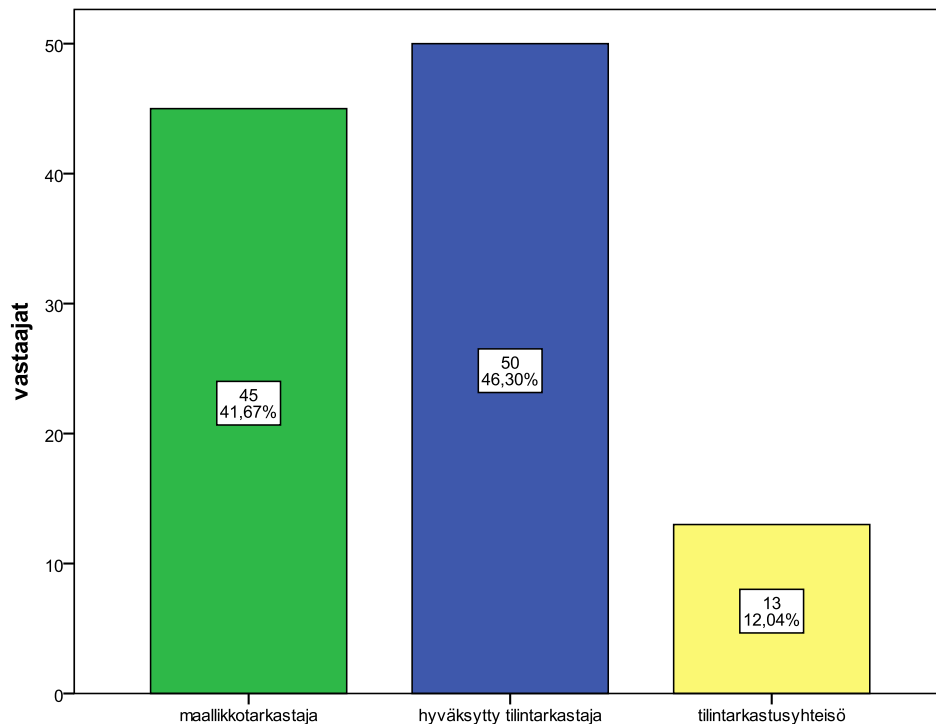
6 YRITYSTEN TILINTARKASTUS

Suorittamastani kyselytutkimuksesta sain kokonaisuudessaan 108 vastausta. Rajasin tutkimusalueen Joutsaan, koska olen sieltä kotoisin ja tunnen sieltä useita yrittäjiä. Tämä myös siksi, että paikkakunnalla on paljon yrityksiä, joilla on ollut käytössään maallikkotarkastajia. Nyt lakimuutoksen myötä he joutuvat palkkaamaan tilalle hyväksytyn tilintarkastajan tai luopumaan tarkastuksesta, jos tilintarkastuslain rajat eivät täyty.

Kyselyssä selvitin osakseen näitä asioita, mutta myös yritysten ja tilintarkastajan suhdetta. Myös yritin saada selville, mitä kautta yritykset ovat saaneet tietoa lakimuutoksesta. Näiden jälkeen kerron paikkakunnan tämänhetkisestä ja tulevaisuuden tilanteesta. Lopuksi kerron, mitä mieltä yrittäjät olivat tilintarkastuslainrajoista, tilintarkastajan tämänhetkisestä toiminnasta sekä siitä mitä he toivoisivat tilintarkastajan tai lain kehittymiseen.

6.1 Yrittäjien suhde tilintarkastukseen

Ensiksi selvitin kyselyssäni yritysten tilintarkastuksen nykyistä tilaa, eli kuka sen hoitaa tällä hetkellä. Vaihtoehtoina olivat (kuva 1) maallikkotarkastaja, joka on nyt poistumassa käytöstä, hyväksytty tilintarkastaja sekä tilintarkastusyhteisö.

KUVA 1. Yrityksen tilintarkastuksen tekijä

Tulos oli hyvä, sillä enemmistöllä (kuva 1) vastaajista on joko hyväksytty tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö käytössä tällä hetkellä. Hyväksyttyä tilintarkastajaa käyttää yrityksistä 46,3 prosenttia ja tilintarkastusyhteisöä taasen 12 prosenttia kyselyyn vastanneista. Maallikkotarkastajia käyttää vielä vajaa puolet vastanneista (41,6 %).

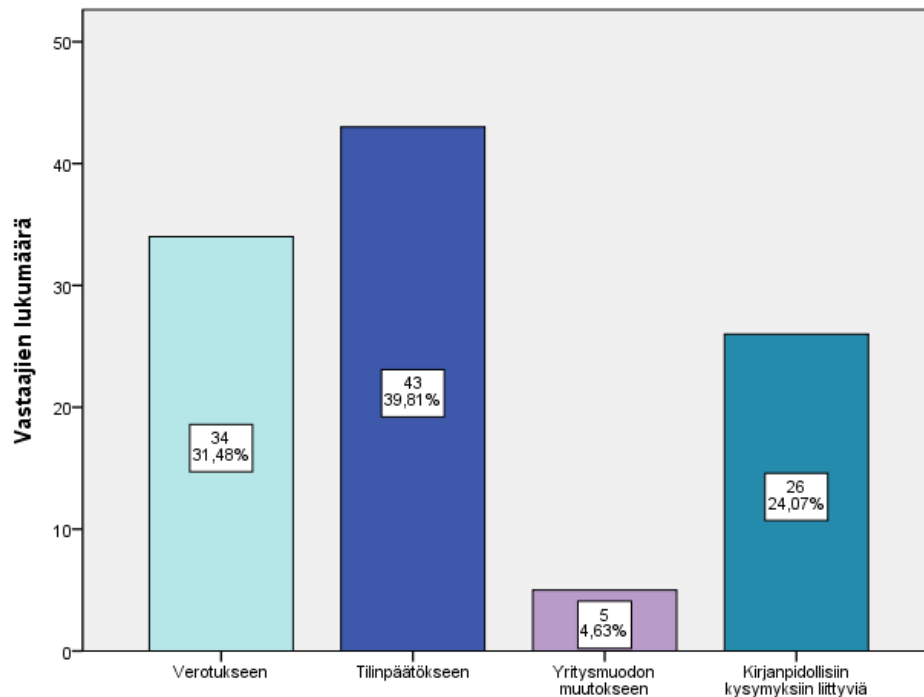
Kysyin myös heiltä, miten usein yrittäjät pitävät yhteyttä tilintarkastajaansa (liite 2). Useimmin yrittäjät pitävät joko 1-2 kertaa vuodessa (42,6 %) tai 3 – 5 kertaa vuodessa (42,6 %) yhteyttä tilintarkastajaan. Muutama vastaajista (14,8 %) on yhteydessä tarkastajaan useamman kerran vuoden aikana. (taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Yhteydenpito tilintarkastajaan

	Määrä	Prosenttia
1-2 krt / vuosi	46	42,6
3-5 krt / vuosi	46	42,6
useamman kerran vuodessa	16	14,8
Yhteensä	108	100,0

Yrittäjille suuntamassani kyselyssä oli myös kohta, millä haettiin tietoa tilintarkastajan ja yritysten keskenään selvittämistä asioista.

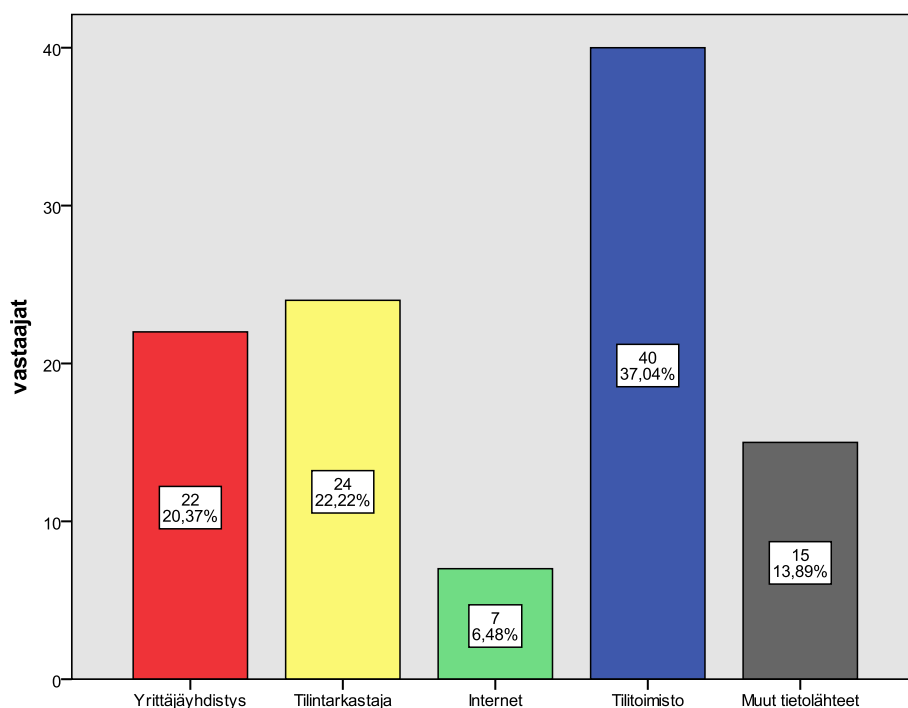

KUVA 2. Asiointi tilintarkastajan kanssa

Yrittäjät asioivat useimmiten tilintarkastajansa kanssa tilinpäätöksiin koskien (kuva 2). Tilinpäätöksiä käsitteleviä oli kokonaisuudessaan lähes 40 prosenttia vastanneista, myös verotukseen liittyvistä asioista on keskusteltu tilintarkastajan kanssa paljon n. 31 prosentin edestä. Myös kirjanpidollisiin kysymyksiin haettiin vastauksia 24 prosentin edestä tilintarkastajalta. Yritysmuodon muutokseen ja siihen tarvittaviin neuvoihin pyysi muutama yritys (5) apua tarkastajaltaan.

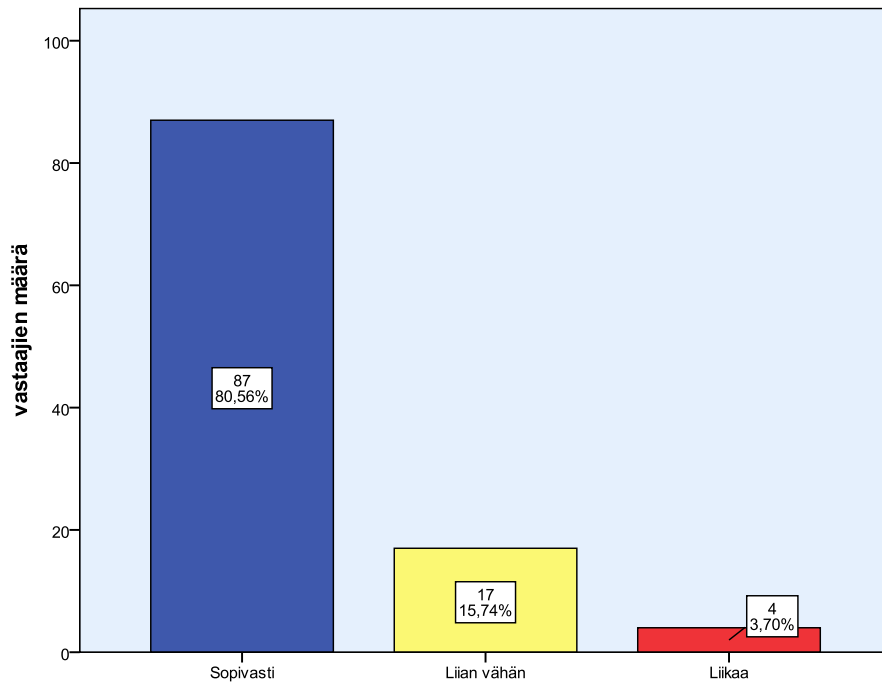
6.2 Tiedonsaanti lakimuutoksesta

Tiedon saaminen tilintarkastuslainmuutoksesta on erittäin tärkeää, joten tutkimuksessa oli kysymyksenä, mitä kautta yritykset ovat saaneet tietoa tästä muutoksesta (kuva 3). Yritykset olivat saaneet lakimuutoksesta tietoa monista eri lähteistä. Eniten tietoa oli saatu tilitoimistoilta n. 37 % vastanneiden kokonaismäärästä, kaikki 40 yritystä (liite 4) olivat saaneet melko tasaisesti tietoa tilitoimistojen kautta (viitaten liikevaihdon vaikutukseen). Liikevaihdoltaan yli 200 000 olevista yrityksistä 16 oli saanut tietoa tilintarkastajansa kautta. Yrittäjähdistyksen kautta tietoa olivat saaneet yritykset n. 20 prosentin verran vastanneista. Yrityksistä 15 oli saanut tietoa lakimuutoksesta muista kuin tietyistä tietolähteistä. Muutamat yritykset (7) olivat saaneet myös Internetin kautta tietoa muutoksesta.

KUVA 3. Tilintarkastuslain muutoksen tietolähteet

Kyselylomakkeessa kysyttiin, olivatko yritykset saaneet mielestään hyvin tietoa tilintarkastuslakiin tulleista muutoksista. Tulos oli sangen selkeä, sillä reilut 80 % kyselyyn vastanneista (kuva 4) 108 henkilöstä oli sitä mieltä, että ovat saaneet ihan sopivasti tietoa lakimuutoksesta.

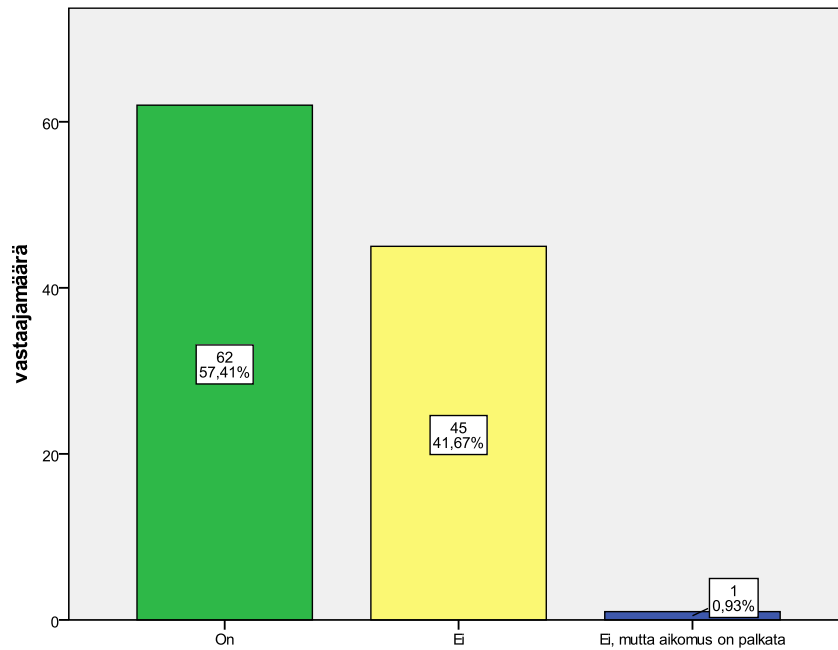

KUVA 4. Ovatko yritykset saaneet riittävästi informaatiota lakiin liittyen

Vastanneista melkein 16 prosenttia kuitenkin vastasi, että on saanut liian vähän tietoa lakimuutoksesta ja neljä vastasi saaneensa jopa liikaa tietoa muutoksesta.

6.3 Paikkakunnan tilanne

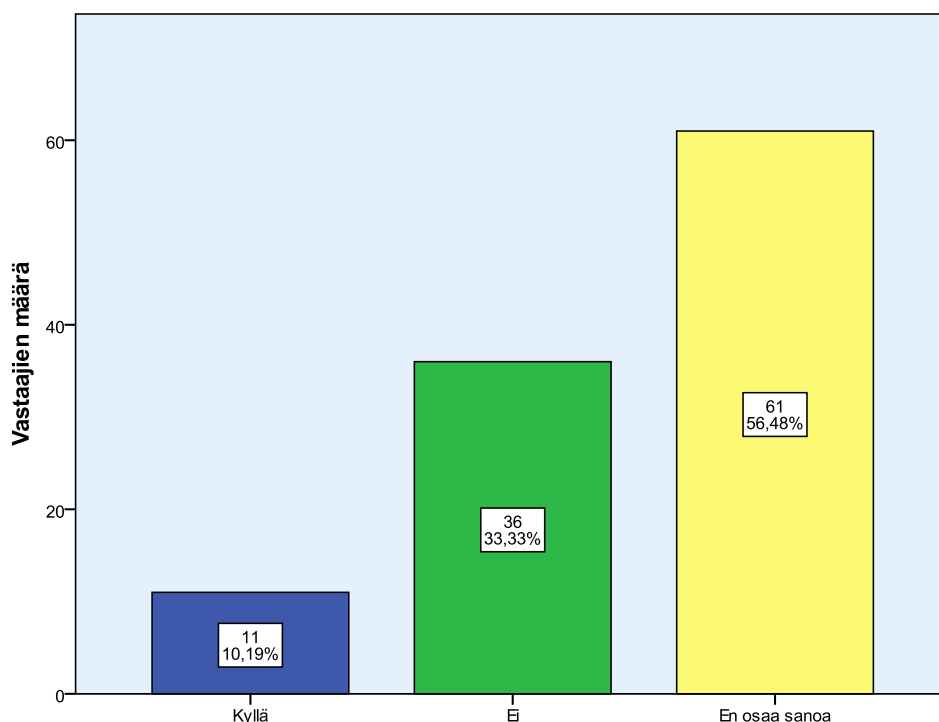
Selvitin tutkimuksessani myös kohdepaikkakunnan nykyistä tilannetta tilintarkastajien suhteen. Ensimmäisessä kohdassa kysyin kuinka monella yrityksellä on jo hyväksytty tilintarkastaja käytössään tai onko heillä aikomus palkata kyseinen tarkastaja hoitamaan tilintarkastustaan.

KUVA 5. Yrityksen tilanne, onko hyväksytty tilintarkastaja käytössä

Kuten oheisesta (kuva 5) kuvasta näkyy, tulos hyväksytyjen tilintarkastajien suhteen oli varsin tasainen. Tuloksissa silmiinpistävää oli kuitenkin se, että yrityksillä on enemmän hyväksyttyjä tilintarkastajia käytössään, sillä 62 yrityksellä vastanneista (57,4 %) on auktorisoitu tilintarkastaja ja 45 yrityksellä (41,7 %) taasen ei ole.

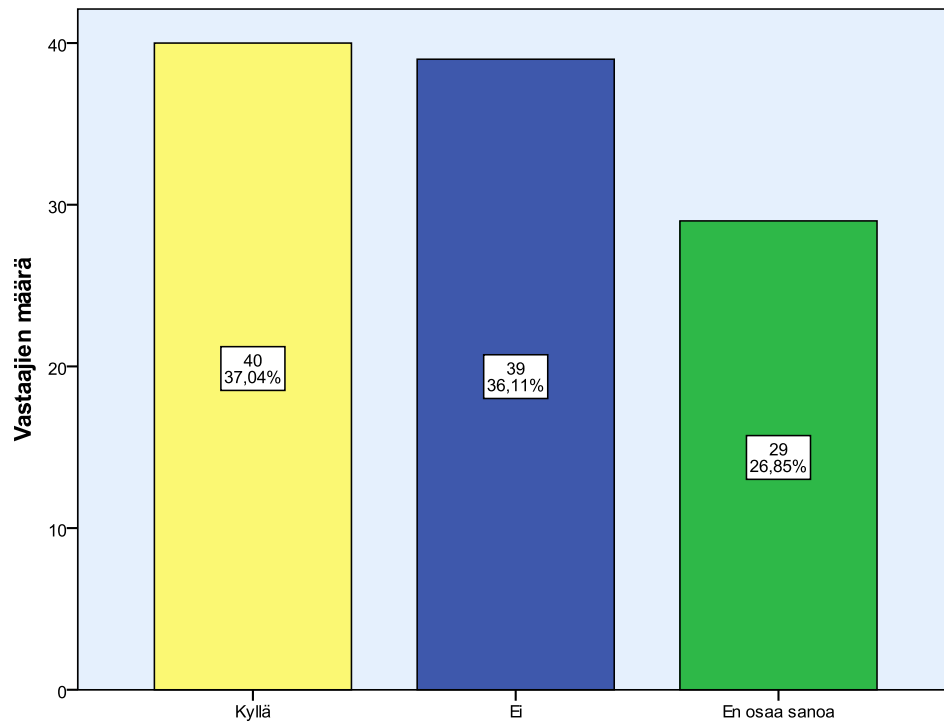
Seuraavassa kohdassa halusin kysyä, mikä on paikkakunnan tilintarkastajien tilanne. Onko auktorisoituja tilintarkastajia tarpeeksi vai liian vähän paikkakunnalla. Oheisesta kuvasta (kuva 6) käy ilmi se, etteivät yrittäjät osaa sanoa onko paikkakunnalla riittävästi ammattitaitoisia tilintarkastajia vai ei. Tuloksista selvisi, että 61 yritystä (56 % vastanneista) ei osannut sanoa, onko heitä riittävästi.

KUVA 6. Paikkakunnan ammattitaitoisten tilintarkastajien kartoitus

Vastanneista 36 yrityksellä (33 %) oli selvä mielipide, ettei paikkakunnalla ole riittävästi ammattitaitoisia tilintarkastajia. Kuitenkin vastanneista 11 mielestä paikkakunnalla on riittävästi tilintarkastajia, kuten oheisesta (kuva 6) kuvasta näkyy.

Seuraavassa yritin selvittää, mikä on yritysten jatko, aikovatko he jatkaa tilintarkastustaan vai luopuvatko siitä. Kuten uusi laki sallii, että tietyn kokoluokan yritykset voivat luopua tilintarkastuksestaan, jolleivät halua palkata auktorisoitua tilintarkastajaa hoitamaan tilintarkastusta. Kuten oheisesta (kuva 7) kuvasta näkyy tulokset jakaantuivat aika tasan kaikilta osin.

KUVA 7. Yrityksen jatko, tilintarkastuksen käytön suhteen

Vastanneista 40 oli sitä mieltä, että he jatkavat tilintarkastuskäytäntöään. Taasen kyselyyn vastanneista yrityksistä 39 vastasi, ettei jatka tilintarkastusta tulevaisuudessa. Yrityksistä 29 ei osannut sanoa jatkaako vai eikö jatka tilintarkastusta jatkossa.

6.4 Tilintarkastuslain rajat ja tilintarkastajan toiminta

Tutkimuksessani oli myös muutama avoin kysymys. Kyselin lomakkeessa yrityksiltä mielipiteitä tilintarkastuslain rajoista. Yksi kysymys koski nykyisen tilintarkastajan toimintaa ja sitä ovatko he tyytyväisiä nykyisen tilintarkastajan toimintaan sekä mitä kehitettävää olisi tilintarkastuksessa ja yrityksen välisessä toiminnassa. Positiivista tässä oli se, että yrittäjät vastasivat todella aktiivisesti avoimiin kohtiin ja sain paljon erittäin hyviä vinkkejä ja kehittämisideoita.

Tilintarkastuslain rajat

Kyselylomakkeen kohdassa 8 kysyttiin mielipidettä tilintarkastuslain rajoista. Monet, 46 yrittäjää vastasi tähän, että ”rajat ovat ihan ok”. Viisi ihmistä vastasi, ettei kannata rajoja. Muutamat (6) olivat sitä mieltä, että tilintarkastus pitäisi olla myös pienille yrityksille. Toinen vastaaja vastasikin, että ”yritys kuin yritys tarvitsee kirjanpidon ja sille ulkopuolisen tarkastajan.” Muutamien, joilla on ollut ns. maallikkotarkastaja pit-

kään, olivat sitä mieltä, ettei tilintarkastajasta luopuminen välttämättä ole hyväksi. Viimeinen vastaus oli miltei kuin kannanotto lakiin itseensä: ”tilintarkastus on mielestäni tarpeen joka tapauksessa. Ei tule turhia jälkimaininkeja.” Niillä, jotka ovat luopuneet tilintarkastuksesta lain johdosta, sanovat kaiken sujuvan hyvin kunhan vain kirjanpito on hoidettu huolellisesti.

Tilintarkastajan toiminnan kehittäminen

Tilintarkastajan toiminnan kehittämiseen liittyvät toiveet, olivat kyselylomakkeen lopussa. Tähän kohtaan tuli paljon kehitysehdotuksia. Monet mm. arvostelivat, että tilintarkastaja on vain pinnallinen asia, joka hoitaa saamansa tehtävän ja lähtee kun saa vapautuksen. Tilintarkastajan toivottiin myös jatkossa antavan enemmän neuvonta-apua yrittäjän eikä verottajan näkökulmasta sekä sitä, ettei tarkastaja ainoastaan tarkistaisi numeroita. Monissa oli myös toiveita siitä, että tarkastajan tulisi olla aktiivisempi yrittäjää kohtaan. Yksi oli myös sellainen, että ”on tarvittaessa tavoitettavissa ja käytettävissä joustavasti. Aktiivinen yleisote plussaa.”

Muutamat (7) olivat myös sitä mieltä, että heidän nykyinen tarkastajansa on ollut ok. Jos vastauksissa oli negatiivista kaikua, niin löytyi joukosta varsin positiivisia palautteitakin. Yksi tällainen oli mm. ”olen tosi tyytyväinen tilintarkastajaani” sekä ”tilintarkastuksemme on toiminut kuten pitääkin. Joku ei myöskään joko uskaltanut tai kehdannut sanoa mitään negatiivista tilintarkastajastaan, totesi vain että ”usean vuoden toimineet tilintarkastajat, meidän yrityksessä, niin en osaa sanoa.”

Joukkoon mahtui myös muutama enemmän kirjanpitoon liittyvä kommentti. Vastaukset olivat kuitenkin varteenotettavia, joten otin ne mukaan. ”Yleisesti ottaen isot toimistoryhmittymät saisivat toimia lähemmin asiakkaan kanssa. Nykyinen suunta on, että kirjanpitäjä hoitaa kaiken tilintarkastukseen liittyvän ja tarkastus jää hyvin etäiseksi itse asiakasyrityksen kanssa.” Yksi erittäin hyvä vastaus koski yrittäjää itseään, ”itse aloittavana kirjanpitäjänä toivon tarkastajalta selkeämpiä ohjeita, esim. käännetyt arvonnalisäveron kohdalla.”

Kehittämisehdotuksia

Muutamien mielestä olisi hyvä, jos paikallisia tilintarkastajia on, pitäisi ne laittaa palveluhakemistoon. Toisen mielestä tarkastustoiminnan pitäisi olla edelleen konsulttoivaa, tilintarkastajahan katsoo viime kädessä yrityksen etua. Toivottiin myös vasta-

uksissa, että tilintarkastaja paikkakunnalla antaa huonosti neuvoja verotukseen ja niitä tulisi saada paljon enemmän. Yhden mielestä ”tilintarkastus on sinällään hyvä asia, mutta pienet yritykset, jotka eivät tarvitsisi lakisääteisesti tarkastajaa, mutta kuitenkin käyttävät sitä, voisi ohjata kirjanpidollisesti selkeämpään suuntaan ilman tarkkoja liitetieto- ym. vaatimuksia. Ne asiat, jotka pitää tuoda esille, olisi myös selkokielisesti laissa esitetty.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä muutoksia tilintarkastuslaissa tapahtui vuonna 2007 ja mitä vaikutuksia lailla oli yrityksiin.

7.1 Oma pohdinta

Opinnäytetyötä tehdessä oli vaikeaa rajata asioita, joita työssäni käsittelisin. Sillä tilintarkastuksesta ja siihen liittyvistä lakipykälästä sekä yritysten toiminnasta voi kirjoittaa todella laajasti aika ongelmitta. Päätin rajata kirjoittamiseni teoriassa tilintarkastuksen, tilintarkastuslain, yrittäjien tilintarkastukseen liittyviin seikkoihin. Tutkimuspuolella otin käsittelyyn rajatun alueen omat yrittäjät ja tuotin heille kyselyn, jolla sain tuettua tilintarkastuslain vaikutuksia ja tilintarkastukseen liittyvää aihettani.

Lakimuutoksen jälkeen paikkakunnalla on tarve auktorisoidulle tilintarkastajalle. Tällä hetkellä Joutsassa ei ole yhtään KHT- tai HTM-tilintarkastajaa, joten yritysten sellaista tarvittaessa lähin paikkakunta on Jyväskylä (n. tunnin ajomatka). Tässä olisi jollekin hyvä sauma tulla tilintarkastajana paikkakunnalle.

Tärkeimpiä tuloksia tutkimuksessa olivat mm. se, että suurimmalla osalla yrityksistä on auktorisoitu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö (63), kun taas maallikkotilintarkastaja löytyi 45 vastaajalta. Tästä voidaan päätellä, että tilintarkastus on kunnassa hyvissä käsissä ja lain vaatimalla tasolla.

Tilitoimistojen rooli on paikkakunnalla ollut korkealla ja tutkimuksen perusteella korostuu vieläkin. Nimittäin niistä oli saatu eniten tietoa tilintarkastuslainmuutoksista. Yrittäjähdistyksestä ja tilintarkastajalta saatiin tietoa myös hyvin kattavasti. Muistakin tietolähteistä olivat yrittäjät tietoa saaneet, kuten esimerkiksi internetistä. Tietoläh-

teet saivat myös kiitosta tilintarkastuslain informaatioon liittyen, sillä 87 yrittäjää oli saanut sopivasti tietoa lakiin liittyen.

Yrittäjät eivät kuitenkin päällisin puolin osanneet sanoa, onko paikkakunnalla riittävästi tilintarkastajia. Yrittäjät olivat sitä mieltä, ettei paikkakunnalla ole tarpeeksi auktorisoituja tilintarkastajia. Kaikin puolin tilintarkastus aiheena oli erittäin ajankohtainen, koska tilintarkastuslain muutoksen takaraja on päättymässä ja tätä oli hyvä tutkia.

7.2 Luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden arviointi on asiaankuuluva tekijä tutkimuksessa. Luotettavuudella pyritään saavuttamaan tiettyjä normeja ja arvoja. Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon se, etteivät kaikki osaanottajat välttämättä vastaa yhdenmukaisesti kaikissa tilanteissa. Luotettavuutta pohdittaessa tulee miettiä, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe vaikuttavat osallistuneiden vastauksiin. Tutkimustuloksiin kannattaakin suhtautua kriittisesti sekä on pohdittava syitä, että mitä ne tarkoittavat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa voidaan ottaa huomioon, että vastauksia tuli 108 kappaletta 193 lähetetystä. Vastausprosentti oli 56 prosenttia, vaikka tutkimus suoritettiin suurimmaksi osaksi postikyselynä. Yrittäjähdistys informoi yrittäjiä vastaamaan tähän kyselyyn ja se auttoi vastausten määrää nousemaan noin suureksi. Tutkimusta voidaan pitää jo hyvin luotettavana, koska vastauksia on yli 100 kappaletta.

Luotettavuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että kyselyssä muutamat kohteet ovat yrityksiä, jotka on vapautettu tilintarkastuspakosta. Nämä yritykset ovat joko toiminimiä tai sitten ne eivät täytä uudistuneen tilintarkastuslain vaatimuksia ja ovat täten vapautettuja tilintarkastuksesta.

Kun mitataan tutkimuksen validiteettia, otetaan tuolloin huomioon sellaiset asiat kuten, onko tutkimus pätevä, onko tehty perusteellisesti, ovatko tulokset ja niistä tehdyt päätelmät paikkansapitäviä. Tutkija itse voi olla syyllinen tähän, esim. hän lukee suhteita ja periaatteita virheellisesti. Yhtenä keskeisistä asioista validiteettiin kuuluu kysymys siitä, miten sosiaalinen todellisuus tulkitaan ja millainen käsitys tutkijalle on

tutkimuksessa käytetystä kielestä muodostunut. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

8 LOPUKSI

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille, millaisia muutoksia tilintarkastuslakiin tuli ja mitä vaikutuksia ne aiheuttivat yrityksille. Tämän tarkoituksena oli myös kartoittaa paikkakunnan tilannetta tilintarkastajien suhteen ja yritysten tämänhetkistä tilannetta tarkastusten suhteen.

Tutkimustulokset antoivat paljon hyviä vastauksia tämänhetkisten tilintarkastajien toiminnasta ja siitä, miten sitä pystyisi kehittämään. Muutenkin yritysten tilanteen selvittäminen kyselyn avulla oli suhteellisen helppoa. Tuloksista selvisi, että tilintarkastuslaki on vaikuttanut yrityksiin ja siitä on saatu aika paljon informaatiota jo ennen lainvoimaantuloa. Useilla yrittäjillä oli tutkimuksessa sama kanta kuin Internetissä tutkiessani tuli vastaan, eli monet pienetkin yritykset haluavat pitää tilintarkastuksen yrityksessään, koska se tuo varmuutta ja kaiken lisäksi turvallista tietoa yrityksen sen hetkisestä tilanteesta. Avoimiin kysymyksiin sain paljon hyviä vastauksia lomakkeista, tästä kiitos kyselyyn vastanneille yrittäjille.

Mielestäni tutkimuksesta ja opinnäytetyöstä löytyvät kaikki ne tärkeät asiat, mitä itseleni asetin tavoitteiksi sitä tehdessäni. Opinnäytetyön rakenne tai sisältö oli ollut itselläni mielessä jo pitkään, mutta sen tuominen paperille oli taas oma asiansa. Minulla oli aihe jo valmiina mielessäni ja hain vasta sitten toimeksiantajaa. Ajattelin suunnata sen kotipaikkakunnalleni, koska tunnen sieltä useita yrittäjiä ja mietin, että tulevaisuudenkin kannalta tutkimuksen tekeminen Joutsaan voisi olla hyväksi. Sain toimeksiantajakseni Joutsan Yrittäjät, joilla on suuri verkosto Joutsan alueella ja heillä oli myös kaikkien yrittäjien osoitteet ym. tiedot, mistä sitten oli tutkimusta tehdessäni erittäin suuri apu. Kaikista mieluisinta opinnäytetyössäni olivat tilintarkastuslakiin tutustuminen, koska aihe kiinnostaa minua, sekä kyselyiden tekeminen ja niiden käsittely.

Kiitokset opinnäytetyöni toimeksiantajalle Joutsan Yrittäjille ja niille yrityksille, jotka osallistuivat tutkimukseeni. Olen miettinyt myös, että valmistuttuani lähtisin tilintarkastajaksi suuntaamaan ja ei se vielä tämänkään opinnäytetyön jälkeen ole poissuljettu asia.

LÄHTEET

- Alakare, Sanna; Koskinen, Hannu T; Reinikainen, Mikko; Sedig, Riitta; Simola, Anna-Maija 2008. Uusi tilintarkastuslaki: Säännöksistä käytäntöön. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Halonen, Kaarina; Steiner, Maj-Lis 2009. Tilintarkastusprosessi käytännössä. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Heikkala, Jani 2010. Sisäisen tarkastuksen raportointi – arvio sisäisen valvonnan riittävyydestä. Tilintarkastus 1/2010, 46-49.
- Horsmanheimo, Pasi; Steiner, Maj-Lis 2008. Tilintarkastus – Asiakkaan opas. Juva: WS Bookwell Oy.
- HTM-tilintarkastajat ry 2011. Pienten yritysten tilintarkastus. WWW-dokumentti. www.htm.fi/media. Päivitetty 2011. Luettu 12.11.2011.
- KHT-sarja 2010. Taloushallinnon säädökset. Helsinki: KHT-Media Oy.
- KHT-yhdistys 2010. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit 2010. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Kirjanpidon ABC. 2011. Taloushallintoliitto. WWW-dokumentti. http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/. Päivitetty 9.2011. Luettu 3.10.2011.
- Korkeamäki, Ari-Matti 2008. Tilintarkastuksen perusteet. Helsinki: WSOY-oppimateriaalit Oy.
- Kosonen, Leena 2005. Vaarinpidoista virtuaaliaikaan – sata vuotta suomalaista tilintarkastusta. Lappeenranta: Digipaino.
- Merenmies, Jaana; Sevón, Pia 2008. Vastuunkantaja: Opas sosiaaliseen tilinpitoon sosiaalisesti työllistävillä organisaatioilla. Suomen Punainen Risti.
- Pulkkinen, Raija 2011. Haastattelu 9.11.2011. HTM-tilintarkastaja. Mikkelin Tilintarkastus ja Tilintarkastustoimisto Clavis.
- Remes, Matti 2010. Sijoittaja haluaa tilintarkastuksesta enemmän irti. Tilintarkastus 1/2010, 6-9.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 24.11.2011.
- Sviili, Tarja 2010. Katse tulevaisuuteen – tilintarkastajajärjestelmän uudistuksessa. Tilintarkastus 1/2010, 50-51.

Tilintarkastus. 2007. Työ- ja Elinkeinoministeriö. WWW-dokumentti.
<http://www.tem.fi/tilintarkastus>. Päivitetty 23.2.2011. Luettu 10.10.2011.

Tilintarkastuslautakunta. 2011. Keskuskauppakamari. WWW-dokumentti.
<http://www.tilintarkastuslautakunta.fi>. Ei päivitystietoja. Luettu 16.11.2011.

Tilintarkastusvaliokunta 2009 - 2011. 2010. Kauppakamari. WWW-dokumentti.
<http://www.centralfinlandchamber.fi/kauppakamari/valiokunnat/tilintarkastusvaliokunta>. Ei päivitystietoja. Luettu 16.11.2011.

Uuden tilintarkastuslain vaikutuksia. 2011. Mäkelä, Jukka. WWW-dokumentti.
<http://www.angelma-makela.fi/index.php?section=14>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.10.2011.

Hei!

Tämä kysely liittyy opinnäytetyöhöni, jota teen tilintarkastuslain muutoksista ja niiden vaikutuksista yrityksiin. Koska tilintarkastuslaki muuttui, nyt on hyvä kartoittaa yritysten tämänhetkiset tilanteet.

On erittäin tärkeää, että vastaatte tähän kyselyyn, koska tutkimuksesta on saatava mahdollisimman kattava otos. Vastaukset tehdään nimettöminä ja tulokset käsitellään ryhmissä, jolloin kukaan ei erotu joukosta.

Toivon, että lähetätte kyselylomakkeen vastauskuoressa olevaan osoitteeseen **13.5.2011** mennessä. (Voin myös hakea lomakkeen, jos niin helpompi.)

Opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa liiketaloutta. Erikoistun taloushallintoon, jota myös opinnäytetyöni koskee. Monet vastaukset takaavat hyvän lopputuloksen tutkimuksesta.

Kiitokset vastauksistasi jo etukäteen!

Jos heräsi jotain kysyttävää, niin otathan yhteyttä!

Riku Kuurne

GSM: 044-2980755

rikhardille(at)gmail.com

Peltotie 4

19650 Joutsa

(Toimeksiantajana: Joutsan Yrittäjät Ry)

Olen Mikkelin ammattikorkeakoulun liiketalouden kolmannen vuoden opiskelija ja teen. opinnäytetyötä tilintarkastuslain muutoksista ja niiden vaikutuksista yrityksiin.

Kysely

Vastaajan tiedot:

Yrityksen toimiala

Yrityksen liikevaihto

- ☐ alle 50 000   ☐ alle 100 000   ☐ alle 200 000
☐ yli 200 000

Työntekijämäärä

- ☐ 1-3   ☐ 3-10   ☐ 10-20   ☐ 20+

Kysymykset:

1. Kuka hoitaa yrityksen tilintarkastuksen tällä hetkellä?

- ☐ maallikkotarkastaja   ☐ hyväksytty tilintarkastaja   ☐ tilintarkastusyhteisö

2. Kuinka usein pidätte yhteyttä tilintarkastajaan?

- ☐ 1-2 krt / vuosi   ☐ 3-5 krt / vuosi   ☐ useamman kerran vuodessa

3. Minkälaisia asioita yleensä selvitätte tilintarkastajan kanssa?

- ☐ Verotukseen   ☐ Tilinpäätökseen
☐ Yritysmuodon muutokseen   ☐ Kirjanpidollisiin kysymyksiin liittyviä

4. Minkälaiset ovat kokemuksenne tämän hetkisen tilintarkastajan työskentelystä?

täysin samaa   jokseenkin   jokseenkin   täysin eri   en osaa
mieltä   samaa mieltä   eri mieltä   mieltä   sanoa

Olen tyytyväinen...

Työskentelyyn	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvoihin	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelualttiuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Ajantasaisiin palautteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Osaamiseen	☐	☐	☐	☐	☐

5. Onko yrityksellänne jo hyväksytty tilintarkastaja?

Vuonna 2007 astui voimaan uusi tilintarkastuslaki, joka korvaa maallikkotarkastajat hyväksyttyihin tilintarkastajiin. Yrityksellä on oltava hyväksytty tilintarkastaja, jos yritys täyttää seuraavista ehdoista kaksi: yli 200 000 liikevaihto, taseen loppusumma yli 100 000 tai yrityksessä on yli 3 työntekijää.

☐ On ☐ Ei ☐ Ei, mutta aikomus on palkata

6. Mitä kautta olette saaneet tietoa tilintarkastuslain muutoksesta?

☐ Yrittäjäyhdistys ☐ Tilintarkastaja ☐ Internet
☐ Tilitoimisto ☐ Muut tietolähteet

7. Oletteko saaneet riittävästi informaatiota tilintarkastuslain muutoksiin liittyen?

☐ Sopivasti ☐ Liian vähän ☐ Liikaa

8. Mitä mieltä olette tilintarkastuslain rajoista?

Jos yritys alittaa uuden lain rajat, voi se luopua tilintarkastuksestaan.

Yrityksessä: Max. 3 henkilöä töissä, alle 200 000 eur liikevaihto, taseen loppusumma alle 100 000.

---

9. Löytyykö mielestänne paikkakunnalta riittävästi ammattitaitoisia tilintarkastajia?

☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa

**JOS YRITYKSENNE YLITTÄÄ KAKSI UUDEN LAIN RAJAA,
SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 11.**

10. Käyttääkö yrityksenne tilintarkastuspalvelua jatkossa?

Jos liikevaihto on yrityksellä alle 200 000 vuodessa, taseen loppusumma alle 100 000 ja työntekijöitä 3 tai vähemmän, voidaan tilintarkastuksesta luopua.

☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa

11. Mitä toiveita teillä olisi tilintarkastajan toimintaan liittyen?

---

12. Kehittämisehdotuksia

Haastattelu 9.11.2011   HTM-tilintarkastaja

Oliko tilintarkastuslain muutos tarpeellinen?

Mitä parannuksia uuden tilintarkastuslain voimaantulo toi tullessaan? onko laissa joitain huonoja puolia?

Miten tilintarkastajan toimenkuva muuttui?

Kuinka lakimuutos on käynnistynyt ja onko tullut palautetta siitä?

Vapaat kommentit

TAULUKKO 1. yrityksen liikevaihdon vaikutus saatuihin tietoihin lainmuutoksesta.

		[q1] Yrityksen liikevaihto				Total
		alle 50 000	alle 100 000	alle 200 000	yli 200 000	
[q8] Mitä kautta olette saaneet tietoa tilintarkastuslain muutoksesta?	Yrittäjäyhdistys	3	7	5	7	22
	Tilintarkastaja	0	3	5	16	24
	Internet	2	3	1	1	7
	Tilitoimisto	5	5	12	18	40
	Muut tietolähteet	6	4	1	4	15
Yhteensä		16	22	24	46	108

TAULUKKO 2. Yrityksien työntekijämäärät.

	Määrä	Prosentti
1-3	60	55,6
3-10	39	36,1
10-20	5	4,6
20+	4	3,7
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 3. tämän hetkinen yrityksen tilintarkastuksen hoitaja.

	Määrä	Prosentti
maallikkotarkastaja	45	41,7
hyväksytty tilintarkastaja	50	46,3
tilintarkastusyhteisö	13	12,0
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 4. Yhteydenpito tilintarkastajan kanssa.

	Määrä	Prosentti
1-2 krt / vuosi	46	42,6
3-5 krt / vuosi	46	42,6
useamman kerran vuodessa	16	14,8
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 5. Asiat, joita yrittäjät kysyvät tilintarkastajalta.

	Määrä	Prosentti
Verotukseen	34	31,5
Tilinpäätökseen	43	39,8
Yritysmuodon muutokseen	5	4,6
Kirjanpidollisiin kysymyksiin liittyviä	26	24,1
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 6.1. Tyytyväisyys tilintarkastajan työskentelyyn.

	Määrä	Prosentti
Täysin samaa mieltä	64	59,3
Jokseenkin samaa mieltä	30	27,8
En osaa sanoa	14	13,0
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 6.2. Tyytyväisyys tilintarkastajan neuvoihin.

	Määrä	Prosentti
Täysin samaa mieltä	53	49,1
Jokseenkin samaa mieltä	37	34,3
Jokseenkin eri mieltä	3	2,8
En osaa sanoa	15	13,9
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 6.3. Tyytyväisyys tilintarkastajan palvelualttiuteen.

	Määrä	Prosentti
Täysin samaa mieltä	62	57,4
Jokseenkin samaa mieltä	24	22,2
Jokseenkin eri mieltä	6	5,6
Täysin eri mieltä	1	,9
En osaa sanoa	15	13,9
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 6.4. Tyytyväisyys tilintarkastajan ajantasaisiin palautteisiin.

	Määrä	Prosentti
Täysin samaa mieltä	47	43,5
Jokseenkin samaa mieltä	41	38,0
Jokseenkin eri mieltä	2	1,9
Täysin eri mieltä	1	,9
En osaa sanoa	17	15,7
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 6.5. Tyytyväisyys

	Määrä	Prosentti
Täysin samaa mieltä	64	59,3
Jokseenkin samaa mieltä	27	25,0
Jokseenkin eri mieltä	2	1,9
En osaa sanoa	15	13,9
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 7. Yrityksellä hyväksytty tilintarkastaja.

	Määrä	Prosentti
On	62	57,4
Ei	45	41,7
Ei, mutta aikomus on palkata	1	,9
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 8. Tiedonsaanti tilintarkastuslainmuutoksesta.

	Määrä	Prosentti
Yrittäjäyhdistys	22	20,4
Tilintarkastaja	24	22,2
Internet	7	6,5
Tilitoimisto	40	37,0
Muut tietolähteet	15	13,9
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 9. Informaation saanti lakimuutoksesta.

	Määrä	Prosentti
Sopivasti	87	80,6
Liian vähän	17	15,7
Liikaa	4	3,7
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 10. Paikkakunnan tilintarkastajien tilanne.

	Määrä	Prosentti
Kyllä	11	10,2
Ei	36	33,3
En osaa sanoa	61	56,5
Yhteensä	108	100,0

TAULUKKO 11. Tilintarkastuspalvelu tulevaisuudessa.

	Määrä	Prosentti
Kyllä	40	37,0
Ei	39	36,1
En osaa sanoa	29	26,9
Yhteensä	108	100,0